

hêviya gel

Sal: 1
Hejmar: 5-6
Ç. Page /
Rejime

KARKERÊN HEMÛ WELATAN Û GELÊN BİNDEST YEKBIN!

"İRTİCA" NIN KAYNAĞI SÖMÜRGEÇİ TÜRK DEVLETİDİR

Son günlerde "irtica" tartışmaları iyice yoğunlaştı. Aylardır türban meselesi, Türkiye'nin başka sorunu yokmuş gibi, kamuoyunda ve devletin tüm kurum ve kuruluşlarında gündemin birinci maddesi olarak tartışılıyor. İnsanların dini inançlarına göre hareket etmeleri veya giyinmeleri birincil sorun gösterilerek, çağdaş anlamdaki gericilik perdelenmek isteniyor. Oysa şu bir gerçek ki, çağımızda gericilik, dindar olup olmamanın değil, tekelciliğin ve emperyalizmin belirgin karakteridir. Ve günümüz Türkiye'sinde gericiliğin temel kaynağı da Türk devletinin kendisidir. Din olgusu, oldum olası TC. iktidarları tarafından kullanıldı. Kitlelerin dini duyguları istismar edilerek, kimi zaman iktidara yürümek için bir basamak; kimi zaman, gelişen demokratik muhalefeti önlemede bir kalkan; ve kimi zamanlarda da, sömürgeci devlete yönelik haklı başkaldırıları kana bularken dünya kamuoyunu yanıltmada bir propağanda aracı olarak kullanıldı. TC'nin kısa tarihinde Bab-ı ali baskını, Kanlı Pazar ve benzeri olaylar yaşandığı gibi; 1925 Şeh Sait hareketinin, dünya kamuoyuna "gerici ayaklanma" diye lanse edilip, kana bulanması olayı da yaşanmıştır. 1925'te yaşananların hatırlanması, günümüzde tekelci Türk burjuvazisinin yürüttüğü "irtica" çığırkanlığının altında yatanları kavramamıza daha bir

yardımcı olacaktır. 1925'te de bir ulusal başkaldırı "gerici ayaklanma" diye nitelendirilerek, Kürt halkı ilerici kamuoyunun desteğinden yoksun bırakılmış, ardından kurulan İstiklal Mahkemeleri Türkiyeli ilericileri de yargılamaktan geri durmamıştı. (ki o ilericiler, Şeh Sait hareketinin bastırılması için burjuvazinin türettiği propağanda korosuna katılmışlardı.)

Bu gün aynı oyunlar yeniden sahnelenmek isteniyor. Bir yandan, Kürdistanın en ücra köşelerine kadar helikopterlerle devlet bildirileri dağıtılıp, halk, demokrasi güçlerine karşı "cihad"a çağırılırken; diğer yandan "irtica hortladı" diye yaygara koparılıyor, birden bire herkes "türban" meselesini tartışıyor. Bu gün bu tartışmanın baş aktörü durumunda olan faşist Evren, kendi emriyle dağıtılan bildirilerin içeriğini unutmuş görünüyor! Örneğin; Kürdistan'da dağıtılan bir bildiri vatandaşa şöyle sesleniyor:

"Vatandaşım.
"bakın yüce islam dini size ne emrediyor.
"sizinle savaşanlara karşı Allah yolunda siz de savaşın, Allah tecavüzkarları sevmeyin"
(Kur'anı Kerim, Bakara suresi 190 ncı ayet)
"Vatandaş
"bölücü çete mensupları seni: Dinden, çocuklarından, eşinden, vatan bayrak ve ahlak gibi kutsal değerlerinden koparmak istiyor. Onlara karşı savaşmak senin gibi her

müslümanın görevidir. Bu görevi savaşan güvenlik kuvvetlerine yardımcı olarak yap."

Bu tür bildirilerin binlercesi, Kürdistan'da kardeşi kardeşe kırdırmak için dağıtıldı.

Sömürgeci devlet çürüten kemalist ideolojinin yerine Türk-Islam sentezine dayalı bir ideolojinin yeni insan tiplerini yaratmak için tüm kurum ve kuruluşlarını devre-

Devamı s.4'de

YENİ SORUNLAR VE YENİ GÖREVLER!

İleriye doğru atılan her yeni adım, beraberinde yeni sıkıntılar, yeni güçlükler, yeni tehlikeler ve hatta yeni kayıplar getirebilir. Hatta çoğu zaman buna hazır olmayan bazı örgüt birimlerinin çalışma düzenini de bozabilir. Fakat bunun böyle olmuş olması, "namüsaait şartlara" boyun eğmek, "sigortalanmanın" koşulları oluşuncaya kadar beklemek ya da savaşmamak anlamına gelmez. Aksine yalnızca savaşmayı öğrenmek anlamına gelir. Çünkü savaş anı bir ordu için ne ise, bir bütün olarak devrim süreci de sosyalistler için odur. Kuşkusuz devrimci süreç, düz bir çizgi izlemez; hareketin kabarması, alçalması ve yenilgi dönemlerini de kapsar. Kısacası buna uygun inişli-çıkışlı bir seyir izler. Ancak bu durum, savaşımın özünü değiştirmez. Sadece örgüt ve mücadele biçimlerini değiştirebilir, yeni taktikler gündemleştirebilir. Kaldı ki, her pratik adım, aynı zamanda mücadeleyi ilerletir. Savaşımın daha da yükseltilmesi için yeni olanaklar sunar. Ve son tahlilde belirleyici olan da budur.

Hiç kuşku yok ki, ileri atılmada, zaman unsuru, devrimci sürecin karakteristik özellikleri ve mücadelenin kendisini dayatan istemleri önemlidir. Ancak idealizme ve kararsızlığa yer yoktur. Örneğin savaş zamanında bir ordu, kendisini savaş koşullarına uyarlamada, tayin ve terfi işlemlerinin basitleştirilmesinde, eğitilmişlerin yerine daha az eğitilmişleri geçirmede ve sıradan askerleri subay rütbesine yükseltmede kararsızlık gösteremez. Yine devrimci kabarması dönemlerinde bir sınıf partisi, kapılarını sonuna kadar açmada ikircimli davranamaz. Parti safalarına birikecek yığınların tecrübesizliklerinden, eğitimsizliklerinden ve yetersizliklerinden ürkererek ideal insan tipini aramaya koyulamaz. Böylesi dönemlerde, kararsızlık, ürkeklik ve idealizm, suçla sıradan olan aptallıktır. Yenilgiyi daha başından kabullenmektir. Zira devrimci mücadelede, hele hele sıcak savaş anında, kararsızlığa, ürkekliğe ve idealizme kesinlikle yer yoktur. Çünkü olayların kendisi, yetmezlikleri giderecek, eğitimsizliklerinden korkulan sıradan erdeleri ve yığınları istenilen ruhta eğitecek ve yetkinleştirecektir. Devamı s.5'de

F.ALMANYA "BİRLİK PLATFORMU"NA İLİŞKİN ZORUNLU BİR AÇIKLAMA

F.Almanya "platformu" diye anılan, ama katılımcı örgüt ve gurupların merkezi düzeyde temsil edildikleri "birlik" çalışmaları, uzun bir süreden beri devam ediyordu. Ancak tüm çabalara rağmen, "platform"un kendi işlevine uygun belirli bir yapıya kavuşturulması, genişletilmesi ve çalışmaların ilkesel bir çerçeveye oturtulması konularında ciddi bir mesafe alınamamıştı. Bu durumu değerlendiren Merkez Komitemiz, Teknik Komitede bulunma sorumluluğumuzu da dikkate alarak, "platform"un Kasım-1986 toplantısına, sözkonusu çalışmaların kısa bir dökümünü de içeren aşağıdaki somut önerileri sundu:

Bilindiği gibi, Nisan-1985 tarihinden buyana Almanya'da, bazı Kürdistan'lı örgüt ve guruplar arasında, sürdürülen bir "birlik" çalışması var. Bu çalışmaya, Hareketimizi oluşturan örgütlerimiz de katılmıştı. Sözkonusu çalışmaya, bundan böyle, Tevgera Sosyalist a Kurdistanê olarak katılmak durumundayız.

İkincisi, birbuçuk yılı aşkın bir süredir sürdürülen çalışmalarda, ciddi bir mesafe alınamamıştır. Hatta "platform" çalışmalarına katılan örgüt ve guruplar arasında dahi, var olan nesnel şartlara rağmen kimi basit olaylarda bile asgari bir hareket birliği sağlanamamıştır. Kuşkusuz bu, nedensiz değildir. Ve burada detaylarına inmek durumunda olmadığımız sözkonusu nedenleri, devrimci sürecin öznel özelliklerinden ve biza-tihi bu çalışmanın içinde bulunan örgüt ve gurupların yapısal durumlarından soyutlayamayız. Ancak gelinen noktada, birbuçuk yıllık çalışmanın muhasebesini yapmak, gerçekçiliği çalışmalarımıza egemen kılmak ve atabileceğimiz adımları saptamak zorundayız.

Üçüncüsü, "platform" çalışmalarını, ilkesel bir çerçeveye oturtmaktan işe başlamak; gücümüzü ve eylem yeteneğimizi esas alan bir yaklaşım içinde olmak gerekir. Bu, Hareketimiz açısından yeni bir yaklaşım değil, şimdiye kadar yapılan çalışmalardan çıkardığımız bir sonuçtur. Ayrıca çalışmalarımızın verimliliği ve mesafe kat etmemiz bakımından da gerekli ve zorunludur. Görev, ortak iş yapmanın zeminini aramak, bunu netleştirmek ve kapasitemize denk düşen adımları saptamaktır. Ki gündemimizin esası da budur.

ÖNERİLERİMİZ

* *Bizce, Kürdistan'lı sosyalist, devrimci ve yurtsever güçlerin iş ve eylem birliklerinin asgari zemini, sömürgecilğe ve emperyalizme karşı mücadele hedeflerinde anlaşmaktır. Ancak günümüzde sömürgecilğe ve faşizme karşı mücadelenin çakışması, anti-faşist mücadele stratejisi ve taktiklerini de önemli kılıyor. Dolayısıyla "platformun", anti-faşist mücadele anlayışı ve güncel olaylar karşısında üretmek zorunda olacağı pratik politika, ilkesel bir önem kazanıyor. Bu konuda da netleşmek, açık bir perspektive sahip olmak gerekiyor. Ayrıca UDG ve HEV-KARI deneyimlerinden ders çıkarılmalı; Türkiye sol hareketiyle ilişkilerde, "platform"un ilkeleri esas alınmalıdır.*

* Halkımıza dayatılan savaş ve mücadelenin kazandığı boyutlar, ulusal düzeyde bir güç birliğini acil olarak dayatıyor. Ve hemen hemen tüm yurtsever güçler, bunu kabulleniyor. Ayrıca ulusal kurtuluşun, değişik sınıf ve katmanların eseri olacağı da biliniyor. Ama bütün bunlara rağmen, temel mücadele alanlarından uzaklaşmanın, örgütlerarası

düşmanlıkların, dar gurupçuluğun ve karşılıklı tasfiyeciyi anlayışların, ortak düşmana karşı birlikte savaşmanın önüne çıkardığı engeller aşılamıyor; daha doğrusu bunun gerektirdiği özveride bulunulmuyor. Açıktır ki bu durum, "platform" çalışmalarımızı da önemli ölçülerde etkiliyor. Oysa dar gurup çıkarlarını esas alan politikaların aşılması, ulusal düzeyde sorumlulukların üstlenilmesi, aforizmalara, tasfiyeciliğe ve örgütlerarası düşmanlıklara karşı, ortak iş yapmanın zeminini ön plana çıkaran tutumların benimsenmesi gerekiyor artık. Ki bu, aynı zamanda, iş ve eylem birliklerini, merkezi ve kalıcı güç birliklerini ve giderek ulusal kurtuluş cephesinin inşasını kapsayan karmaşık süreçte, mesafe alabilmenin de belirleyici bir koşuldur. Bu bakımdan, eğer düşmanın azgın saldırılarına karşı gerçekten güçlerimizi birleştirmek istiyorsak (ki, istiyoruz deniliyor), o zaman, herşeyden önce sömürgeci düşmana karşı olan -PKK ve KAWA dahil- Kürdistan'lı tüm yurtsever güçlerle (PKK ve KAWA'yı özel olarak anmamızın nedeni, daha başından beri "platform" tartışmalarımızın gündeminde olmalarıdır), yapmak istediğimiz işin zemini üzerinde bir araya gelmeyi ve tartışmayı benimsemek zorundayız. "platform"un, bu gerçeği göz önünde bulundurması, tüm yurtsever güçlerin birliğini esas alarak soruna ilkesel bir yaklaşım getirmesi ve işbirliği ilkelerini ya da gündemimizi temel alan yeni ve somut yazılı bir çağrıyla tüm ulusal kurtuluşçu güçlere gitmesi gerekiyor. Kuşkusuz bu aşamada, Kürdistan'lı sosyalist, devrimci ve yurtsever güçlerin ulusal çapta bir iş birliğini örmenin önünde, küçümsenmemesi gereken sorunlar, güvensizlikler ve

zorluklar vardır. Ama bizim görevimiz de, somut perspektifler önümüze koyarak söz konusu zorlukları bir bir söküp atmak için ısrarlı bir çaba harcamaktır.

* "Platform"un bugünkü durumuna gelince, bizce, herşeyden önce mütevazî olmak, bu çalışmaya katılan örgüt ve guruplar olarak gücümüzü ve eylem yeteneklerimizi doğru bir biçimde ortaya koymak ve buna denk düşen bir adımın atılması üzerinde yoğunlaşmak gerekir. Sorun bu bağlamda ele alındığında, "platform"un bugünkü nitelik yapısı ve nicel gücü ile, güçlü bir çekim merkezi olamayacağı, merkezi ve kalıcı bir gücüne veya ulusal kurtuluş cephesi program hedeflerine uygun düşen görev ve sorumlulukları yüklenemeyeceği kendiliğinden ortaya çıkıyor. Bu durumu, değişik yönleriyle değerlendiren hareketimiz, "platform"un bugünkü yapısı ve konumuyla ancak, yerel (bölgesel) düzeyde iş ve eylem birliğini kotarabileceği kanısındadır. Benzeri çalışmalar, başka bölgelerdeki yerel güçlere de yapılabilir. Yerel düzeyde kotarılan iş ve eylem birlikleri, ulusal çapta bir işbirliğinin önünde bulunan engelleri kaldırmak için önlerine belirli hedefler koyabilir ve koymalıdır.

Kasım 1986

Tevgera Sosyalist a Kurdistan ê Merkez Komitesi

Görüldüğü gibi, Kasım 1986 toplantısında yazılı olarak sunduğumuz yukarıdaki önerilerimiz, aynı zamanda somut bir gündemi de içeriyordu. Ve toplantıda gündeme esas olarak da kabul edildi. Dolayısıyla ilk kez somut bir gündem üzerinde çalışmalara başlandı. Ancak PPKK'nin "baş çelişkisinden ötürü sıralamaya yaptığı iti-

razların kabulü ile. . . Gündem maddeleri şöyle sıralandı:

"Bilgilendirme,

"Çağırılması gereken örgütlerin tespiti ve yazılı çağrı yapılması;

"A) İşbirliği zemininin tespiti, B) Nasıl bir işbirliği."

Gündeme geçildi. Bilgilendirme yapıldı. Daha sonra gündemin ikinci maddesi uyarınca, ulusal düzeyde bir güçbirliğinin önemi," çağırılması gereken örgütler ve yazılı bir çağrının yapılması" konusu tartışıldı. Bu konuda en sektör ve grupçu tavır PPKK'den geldi. PPKK, "PKK çağırılırsa biz yokuz. KIP konusunda da aynı karardayız. KUK konusunda herhangi bir kararımız yok. Diğerleriyle çalışabiliriz" şeklinde örgütler arasında kesin bir ayrıma giderek tasfiyeci ve bölücü bir tavır takındı.

TSK olark biz, yazılı önerilerimizdeki ilkesel tutumumuzu detaylarıyla açıkladık. Tüm ulusal güçlerin çağırılmasını, örgütler arası sorunlar konusunda "platform"un baskı unsuru ya da taraf olamayacağını savunduk. Ayrıca uzlaşmanın sağlanması ve adım atılması için, PAPK tarafından sunulan ve yeni bir çağrı konusunda "platform"da bulunan örgüt ve gurupların oy birliğini baz almayı **şartlı** olarak benimstedik. Ancak "oybirliği esasını" "platform" dışında kalacak örgütlere karşı anti demokratik bir mekanizma olarak değerlendireceğimizi; bunu ve tüm yurtsever güçlerin çağırılmasına ilişkin ilkesel tutumumuzu saklı tutacağımızı ve kamuoyu nezdinde tartışacağımızı belirttik.

Ancak PPKK'nin bu tavrında ısrar edişinden ötürü, gündemin bu maddesi üzerinde herhangi bir uzlaşmaya varılamadı. Gündemin üçüncü maddesine geçildi.

Bu konuda biz, toplantıda dağıttığımız yazılı görüşlerimizi savunduk. İşbirliği zemi-

ninin önemini vurguladık; işbirliği ekseninin netleşmesi, bazı örgütlerin muğlak olan görüşlerini açıklığa kavuşturmaları gerektiğini belirttik. Birinci önerimizde yer alan hedefleri açıkladık. Bu hedeflerin, siyasal yönlerine rağmen demokratik mücadele hedefleri olduğunu belirttik. Dolayısıyla söz konusu ilkelerin, demokratik mücadele ve onun araçlarında da bağlayıcı olması gerektiğini, PPKK ve KHP'nin bu konuda muğlak olan görüşlerini somutlaştırmalarını istedik. Toplantıda bulunan diğer örgütler işbirliği zeminini belirleyen ilkelerin hedefleri üzerinde, bazı nüans farklarıyla bu konudaki görüşlerimize katıldılar. Tartışmalar, demokratik mücadelede Ulusların Kendi Kaderlerini Tayin Hakkının **savunulması** ve bu doğrultuda **tavır geliştirilmesi** üzerinde yoğunlaştı.

Bunun üzerine PPKK, "Ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı, burjuva demokratik bir haktır. bunun kararlca savunulması gerekir. İşbirliğinde UKTH'dan bazan gerekirse taviz verilebilir. Zaten 'Sol Birlik'e girmekle bu tavizi vermişiz. (. . .) Aksi halde 'Sol Birlik'ten çıkmamız gerekir. (. . .) Biz güç dengesine bakarız. Demokratik bir hak olan UKTH'nı bu anlamda ele alırsız." diye kıvrılmaya başladı.

KHP de başta yan çizmeye çalıştı. Ancak sonradan, "eğer merkezi bir birlik yaparsak, 12 Eylül 1986 da ortaya çıkan durumlar olmaz. O zaman demokratik kitle örgütlerinde de UKTH'nı savunur ve bu doğrultuda tavır geliştiririz." diyerek **şartlı** olarak (pazarlık yaparak) bu ilkeyi kabul edeceğini belirtti.

Ancak işbirliği zemininin tespiti üzerinde de görüşbirliği sağlanamadı. Ve aynı gündem maddesinin B şıkına geçildi. Bu madde üzerinde yapılan tartışmalarda da farklı görüşlerin olduğu görüldü. "platform"un merkezi ve kalıcı bir güçbirliğini omuzlayabilecek

yapıda olmadığı, tüm güçlerin katılımını sağlamaya yönelik bir çalışma yürütemeyeceği ve bu durumuyla önüne koyacağı hedefleri gerçekleştiremeyeceği bir bakıma açığa çıkmıştı. Biz, bunun bizzat çalışmalarımızda da gözlemlenebildiğini belirterek, bölgesel işbirliğinin koşullarımıza daha denk düşeceğini savunduk. Ancak diğer konularda anlaşabilirsek, tartışma hakkımızı saklı tutma koşuluyla bunu yeniden değerlendireceğimizi belirttik. PPKK, kendileri için değişen bir şeyin olmayacağını, "merkezi güç birliği ya da bölgesel işbirliği olabileceğini" belirtti. Rızgari dışındaki diğer örgüt ve guruplar, kesinlikle merkezi ve kalıcı bir güçbirliğinde ısrar ettiler. Ne var ki, gündem maddeleri üzerinde tekrar tekrar yapılan tartışmalarla rağmen katılımcı örgüt ve guruplar, hiçbir konuda anlaşma ya da uzlaşmaya varamadılar.

Ancak tartışmalar, "platform"un yapısal durumunu açığa çıkarmanın yanısıra iki farklı ama uzlaşmaya aday "politik yönelimi"de netleştirdi. TSK olarak buna dikkatleri çekmeye çalıştık. Fakat tüm bunlara rağmen bir sonraki toplantıya katılacağımızı belirttik.

SON TOPLANTI

Kasım 1986 toplantısını izleyen bu son toplantı öncesinde iki farklı ama uzlaşmaya aday "politik yönelim" in birleşeceği belliydi. Nitekim toplantının başlamasıyla her şey açığa çıktı. Divan başkanı bir önceki toplantı (Kasım 1986) gündemi gereğince bilgilendirme yaptı ve devam edilmekte olunan gündemin maddelerini yeniden sıraladı. Hemen ardından KHP ve PPKK, yeniden gündemi tersine çevirerek en son maddenin sadece B şikkını ön plana çıkararak müdahale ettiler.

KHP : Önce nereyle sınırlı olacak ? Bizim için bu önem-

li, ilkeleri sonra tartışalım.

PPKK: KHP'yi destekliyoruz. . .

Daha sonra PAPK ve diğer bazı guruplar da, önce işbirliğinin mücadelenin hangi alanlarını kapsaması gerektiğini tartışmak istediler. TSK olarak biz, gündemdeki sıranın takip edilmesi gerektiğini gerekçeleriyle birlikte açıkladık, savunduk. Fakat bize ve Rızgari'ye rağmen, gündem, bir kez daha tersine çevrildi. İşbirliğinin bölgesel mi, merkezi mi? olacağı tartışmasına geçildi.

Biz, birkez daha görüşlerimizi açıkladık. "platform"un ulusal düzeyde bir sorumluluk üstlenmekten uzak olduğunu, faydacı reformist hesapların, kendi gerçeğini sindiremeyenlerin zaaflarına ortak olamayacağımızı, kağıt üzerinde kalacak merkezi ve kalıcı bir güçbirliği gibi ciddi bir sorumluluk altına giremeyeceğimizi belirttik. Ve "platform"da kalanlara başarılar diliyerek çekildik.

Böylece daha başından beri "örgüt olabilmek için" bir dayanak arayışı içinde olan bazı guruplar, var olma güvencelerini PPKK ile buluşmada buldular (!) PPKK ise, bir önceki toplantıda ecel terleri döktüğü işbirliğinin kapsamı, zemini ve Türkiye sol hareketiyle ilişkilerde temel olacak ilkeler üzerinde tartışmaktan kurtulmuş oldu. Daha da önemlisi bununla, yeni bir manavra "imkanına" kavuştu ! Ancak bu taviz ve ilkesizlik, ne PPKK'yi içinde bulunduğu sıkıntılardan kurtarabilir ve ne de bir yerlere imza atarak varlıklarını sürdürmeye çalışan bazı gurupların konumlarını değiştirebilir. Ayrıca ne de yurtsever güçlerin birliği yolunda ciddi bir işlev görebilir.

Kürdistan'lı sosyalist, devrimci ve yurtsever güçlerin birliği yolunda bulunan engellerin bir bir ortadan kaldırılması önümüzde duran bir görevdir. Hareketimiz bu konuda üzerine düşeni yapacaktır.

ye soktu. Milli eğitim politikası, üniversiteler, memur alımları TRT programları buna uyarlandı. Aynı doğrultuda işlev gören dernekler kuruldu vs. vs.

Özellikle 12 Eylül sonrası, Türkiye ve Kürdistan'da devrimci hareketin yenilgi aldığı, çalışma alanının daraldığı dönemde gericilik hızlı bir gelişme gösterdi. Kaldı ki bu, gelişen demokrasi mücadelesinin önüne çıkarılmak üzere faşist iktidar tarafından hoşgörüdür ve beslendi. Ne var ki, bu gelişmeler, **devletin kontrolünden çıkan** ve İran'daki gelişmelerden de etkilenerek, **direkt devleti hedef alan dini gurupların doğmasını** da beraberinde getirdi. Kuşkusuz yürütülen propağandalar, bir yönüyle, bu dini gurupları hedef alıyor. Ancak bu yöndeki gelişmelerin henüz devleti tehdit eder bir örgütlülüğe varmadığı da açık. Bunu "irtica" olayı üzerine Evren'in yaptığı açıklamada "ateş üfle-nirse söner" sözlerinden, MİT ve Emniyet Genel Müdürlüğü'nün 27 Aralık günü yapılan Milli Güvenlik Kurulu'na sunduğu raporlardan (basına yansıyan kısmıyla) anlamak mümkün.

"İrtica" Çığırkanlığının Ardında Yatan Gerçekler

O halde "irtica" çığırkanlığının ardında yatan gerçekleri kavramak ve gericiliğin kaynağı olan Türk tekeli burjuvazisinin planladığı oyunları açığa çıkarmak gerekiyor.

Türkiye burjuvazisinin, bugün ABD desteğinde, Ortadoğuda'ki gelişmelere müdahale hazırlığı içinde olduğu açık. Türkiye'yi bir sıcak savaşın içine sokmanın çalışmaları yapıldı, yapılıyor. Daha önceleri, Irak kürdistanı'na yaptığı saldırılarla, dünya kamuoyunun nabzını yoklayan sömürgeci Türk devleti, şimdi köklü bir saldırı için, dışta dünya kamuoyu desteği almaya ve içte "milli birlik ve

beraberlik"i sağlamaya çalışıyor. Yedi yıldan beri devam eden ve Türkiye ekonomisine de iyi bir savaş ganimeti sağlıyan, İran-Irak savaşı yeni boyutlar kazanıyor. Bu gelişmeler, şimdiye kadar savaşı dengede tutarak ondan yararlanan emperyalistlerin ve onun jandarması Türkiye'nin hoşnut olmadığı bir rota izliyor. Bu nedenle bir yıldan beri savaşın doğuracağı sonuçlar üzerindeki tartışmalar iyice yoğunlaştı. İran'ın Basra'ya dayanması, Irak Kürdistanı'nda yurtsever güçler arasında sağlanan ittifak, Türkiye ve Kürdistan'da demokrasi mücadelesinin gelişmesi, Türkiye'yi ve ABD'yi daha bir düşündürüyor. Hele gelecekte, Irak Kürdistanı'nda Kürt halkının birtakım ulusal haklar kazanma ihtimali (ki bu otonom Kürdistan bile olsa) sömürgeci Türk devletini çileden çıkarıyor. Bu nedenle, kendisi için birhayli rizikli olacak olan, Musul-Kerkük işgalini hala gündemde tutuyor. Ve bu doğrultuda hazırlanıyor. Türk burjuva basınının "irtica" ve türban meselesiyle birlikte, Irak Kürdistanı'nda oluşacak otonom Kürdistan "tehlikesine" dikkat çekmesi; Kerkük'teki Türk azınlıktan (!) bahsetmesi, Musul-Kerkük petrollerinin Türk ekonomisine sağlayacağı katkıyı hesaplayarak, yoksul ve emekçi halka bunu "kurtuluş yolu" olarak sunması; Humeyni'yi Türkiye'nin iş işlerine müdahale etmekle suçlaması, tesadüfi şeyler değildir. Basında bu tür konular işlenirken, Faşist yönetimin sözcüleri olarak Özal ve Genel Kurmay İl Başkanı Necip Toruntay, senaryonun son perdesini görmek üzere ABD'nin yolunu tutmuştu bile. Şubat ayı başlarında Beyaz Saray'ı ziyaret eden Özalın, türban meselesini konuşup konuşmadığını bilmiyoruz(!) Ama, onun ardındaki gerçekleri detaylıca gördü. Özalın Beyaz Saray görüşmesi ardından NATO

Genel ekreteri Luns "Ortadoğuya müdahale Türkiye'nin bileceği bir iştir". Diyerek, basına açıklama yaparken, bu konuda yeşil ışığın açık olduğunu ilan etmiş oluyordu. Yine aynı günlerde G.Kurmay İl Başkanı N.Toruntay, ABD'nin askeri erkanıyla yaptığı toplantıda "bir komşu ülke islam devrimini Ortadoğuya yaymak istiyor, Türk ordusu buna izin vermiyecektir" diyor ve ABD askeri yetkililerinden icazet almış oluyordu. Ayrıca, bu toplantılardan sonra Özal'ın Washington'da silah tüccarlarıyla yaptığı toplantılar, hafif zırhlı araçlar üreten FMC firmasıyla yaptığı anlaşmalar, Türkiye'nin neye hazırlandığını ayan beyan göstermektedir.

Faşist yönetim içte ve dışta "irtica" çığırkanlığı yaparak asıl amacı doğrultusunda hazırlanırken; ve yeni bir cuntaya davetiyeler çıkarırken, burjuva muhalefeti de kolayca yanına almayı başardı. Evren'in, Adana'daki konuşmasında "Dış hadiselerde olduğu gibi, irticaya karşı da tüm partiler birleşmelidir." diye yaptığı birlik çağrısına İnönü: "herkesi laikliği korumaya davet ediyorum." diyerek; Demirel'de "irtica

dendiği zaman, diyenlerin neyi kastettiğini bilmiyorum", ama "Humeyni meselesi çok ciddidir" diyerek, devlet politikasına olan bağlılığını açıkladılar.

Ayrıca, tartışmalar bu düzeyde sürdürülürken, Türkiye ve Kürdistan'da gelişen demokrasi mücadelesi toz-duman içinde kaldı. Aylardır süren işçi grevlerinden söz edilmez oldu. Demokratik öğrenci hareketi üzerine gelişen tartışmalar sessizliğe gömüldü. Ceza yasaları demokrasi güçlerinin aleyhine, ağırlaştırılarak değiştirildi vs. vs.

Bugün demokrasi güçlerine düşen görev; Sömürgeci devletin ABD desteğinde gireceği işgal planlarına karşı uyanık olmaktır. Türban meselesi veya insanların dini inançlarına uygun olarak giyinmesi sorununuz değildir. Sorun; ABD emperyalizminin ve sömürgeci Türk devletinin Ortadoğuya yönelik emperyalist emellerini kursaklarında bırakmak için mücadele etmektir. Bu nedenle, **emperyalizme, sömürgeciliğe ve faşizme karşı mücadelede, direkt devlete yönelen dini guruplarla ittifak içinde olmak gereklidir.**

İDRİS BARZANİ ÇÛ SER HEQİYA XWE

Endamê Polit Buroya PDK-I İdris Barzani, dı roja 31.01.1987'an de çû ser heqıya xwe. Bı rawestandına dil, İdris Barzani koçe-bar kır.

İdris Barzani dı demeke gelek gıran û gıring de çû. Hin ew 43 salı bû. Lê jiyana wi dı nav teko-

şın û şer de derbaz bû. Çûndına wi dı demeke ku gelê Kurd lı Kurdistana Başûr de pêwîstiya wi pê hebû çû.

PDK-I dı derbarê koçkırına İdris Barzani de lı welat û lı derê welat daxuyaniyek belav kır. Ê eş û xemgıniya xwe da diyarkırın. PDK-I lı welat û derê welat gelek civinan pêk ani û dı van civınande lı ser jıyan û tekoşına İdris Barzani agahdari dan beşdarvanan û serxweşiyên wan qebûl kırın.

Sekreteriya Tevgera Sosyalist a Kurdistanê, mesajekê serxweşiyê ji seroketiya PDK-I bi rêkır û lı gelek welat û bajaran nûnerên TSK bi destegulan beşdarê civinên şına İdris Barzani bûn, serê Partiyê xweş kırın û xemgıniya xwe dan diyarkırın.

YENİ SORUNLAR..

Baştarafı s.1'de

Diğer yandan, sıcak savaş zamanlarında, devrimci kabarma dönemlerinde doğrudan yenilginin haberciliğini yapan kararsızlık, korku ve idealizm, farklı süreçlerde değişik biçimlerde kendilerini gösterirler. Özellikle devrimci hareketin alçalma ve yenilgi dönemlerinde bu olguları besleyen dürtüler, yer yer koşullara tapınma, aşırı mükemmeliyetçilik, "kararnamelerin kerametine" inanma ve benzeri biçimlerde kendilerini dışa vurarak, zaten zayıflayan yapıları iyice gevşetir, pişmanlığı, devrimci mücadele saflarından kaçışı "meşru" hale getirir. Ve özünde **atılımcılığa** karşı bir işlev görür, tasfiyeciliği beslerler. Kürdistan ve Türkiye'de son yılların pratiği, bu bakımdan ilginç örneklerle doludur.

Bilindiği gibi Kürdistan ve Türkiye devrimci-yurtsever hareketi, 12 Eylül'de, sömürgeci-faşist güçler karşısında ağır bir yenilgiye uğradı. Büyük yaralar aldı. Önemli ölçülerde temel mücadele alanları dışına itildi. Kürdistan halkımız ise, dolaysız bir savaşın boy hedefi seçildi. Türkiyeli işçiler ve emekçiler üzerindeki sömürü ve baskı yoğunlaştırıldı. İşkence çarkları, devrimciler, yurtseverler ve emekçiler için çalıştırıldı. Kısacası halkımız için kan, zulüm, baskı ve açlıkla dolu bir dönem, yedinci yılını yarılıdı. Ayrıca bu dönemin ürünü olan pişmanlık, daha az fedakarlık isteyen reformist saflara yönelme ve bir bütün olarak örgütlü mücadeleden kaçış durmadı. Tam tersine elverişli Avrupa toprağı üzerinde tasvip gören "akım" haline geldi. Koşullara tapınma, mükemmeliyetçilik ve idealizmle, "sigortalı mücadele" arayışı aklanmak istendi, isteniyor.

Ne var ki, artık yenilginin ektiği tohumlar da filizleniyor. Tasfiyeciliğin gerilemesi, devrimci düşüncenin yeni mevziler kazanması ve daha da önemlisi, savaş eşliğinde dayatılan "milisleştirme" karşı cefakar halkımızın ezici bir çoğunlukla direnmesi, Türkiye'de gelişen olaylar vb., bunu gösteriyor. Bu ise, sapla samanın ayrışacağı bir dönemin başlangıcına işaret ediyor.

İşte kavramamız gereken ana halka budur. Bu dönemi kazanmak gerekiyor. Ancak bu, sadece ana halkayı kavramakla kazanılmaz. Ana halkanın yardımıyla diğer halkaları tek tek kavramaya hazırlanmak ve zincire hakim olmak gerekir. Hakim olmak zorunda olduğumuz zincir ise, herhangi bir demircinin iç içe geçirdiği halkalardan oluşan basit bir zincir değil, devrimci sürecin değişik evrelerine tekabül eden tarihi olaylar zinciridir. Bu bakımdan, hükmetmemiz gereken devrimci sürecin kendisidir. Ve sözkonusu olayların herbirine hükmetmek, ileriye doğru yeni bir adımın atılmasını gerekli, hatta bazen zorunlu kılabilir. Her yeni adım ise, konumuzun başında da belirttiğimiz gibi önümüze yeni sorunlar çıkarır ve yeni görevler dayatır. Ama aynı şekilde yeni olanaklar da sunar. Ayrıca bu konuda, gerçekçilik de önemlidir. Sapla samanın ayrışmaya başladığını görmek, bu dönemin en önemli halkasını bilince çıkarmak, başlı başına bir olaydır. Fakat bu sadece atılacak pratik adımların ana yönelimlerini tesbitten ibarettir. Zaferi yakınlıştıran pratik adımlar ya da kazanılması azmedilen dönemin kendisi değildir. Örneğin, günümüz sürecini köklü bir şekilde irdeleyen, "her şey Kürdistan sathında savaşımın yükseltilmesi için" şiarını yükselterek kavranması gereken ana halkayı bilince çıkararak hareketimiz, kendisini dayatan yeni ve ileri adımları gündemleştirirken son derece gerçekçi davranıyor:

"eylemimiz, zaferin kendisi değil, sadece zafer istemi demektir. Zaferi belirleyen ise, savaşım sürecinin öne çıkarıldığı teorik ve özellikle pratik sorunların çözümü, kısaca örgüt çalışmasının kendisidir. Ayrıca örgüt çalışmasında,

mevcut olanaklar, araç-gereç, insan unsuru ve kadroların niteliğiyle kendisini yakıcı biçimde dayatan görevlerin ağırlığı arasında doğru bir orantı var. Ve bu orantının göstergeleri başarıyı etkileyen faktörlerdir. Bu konuda küçümsenmeyecek güçlüklerle karşı karşıya olduğumuz açıktır. Bunun yanı sıra TSK olarak ortaya çıkışımızın biza-tihi beraberinde getirdiği belli zorluklar var. Yine ileriye doğru atılan her ciddi adım, göğüslenmesi zorunlu belli sorunlar getiriyor. Bütün bunlar omuzladığımız yükü kat kat ağırlştırıyor. Bu bakımdan işimiz zor, sorumluluğumuz büyüktür.

"fakat marksizmi-leninizmi klavuz edinen, nesnel gerçekliği kavrayan ve leninist örgütlenme ilkelerini hayata geçirmekte ısrarlı olan Hareketimiz, inanç, cesaret ve kararlılığı fedakarlık, atılganlık ve yaratıcılıkla yoğurarak karşı karşıya bulunduğumuz güçlükleri aşacaktır." (TSK.MK., Haziran-1986 Gen.)

Gerçekten sosyal pratik Merkez Komitemizi doğruladı. Temel mücadele alanlarına daha etkin yönelişimiz önümüze yeni sorunlar çıkardı. Bazı birimlerimizin çalışma düzenini olumsuz yönde etkiledi. Bazılarının yükünü ağırlştırdı, hatta çok sınırlı da olsa yapay sorunlara neden oldu. Kadro yetersizliğimizi daha bir göze batırdı. Mali sıkıntılarımızı arttırdı. Ve bir yığın seçkin kadromuzun çalışma ve aile yaşamını değiştirdi. Ne var ki, ileriye doğru attığımız adımlar, beraberinde getirdikleri bu ve benzeri güçlüklerden daha büyük, daha önemli ve daha etkin imkanlar da yarattı. Herşeyden önce örgütümüze belli bir canlılık getirdi. Atılımcılığı güçlendirdi. Devrimci morali yükseltti ve yenilgi döneminin salgın hastalıklarına karşı panzehirin bilince çıkarılmasına ışık tuttu. Yeni alanlara yayılmamıza olanak sağladı. Daha da önemlisi, atılan adımlar, küçük çaplı da olsa kadroların daha etkin bir sınavdan geçirilmesinin koşullarını yarattı ve örgütün çelikleşmesi yolunda bir adım oluşturdu. Fakat aynı adımlar hareketimizin önüne yeni ve önemli görevler de çıkardı. Simdi kavradığımız ana halkanın sunduğu olanakları iyi değerlendirerek, onu izleyen halkaları zapt etmeye hazırlanmamız gerekiyor. Diğer bir değişle, yeni adımlarla daha ileri atılmanın hazırlığını yapmamız gerekiyor. Örneğin yığınlardaki kıpırdanmalara paralel olarak önümüzdeki dönemde, tedrici de olsa, dar propağanda çevrelerini aşmak, ajitasyona yönelmek gerekiyor. Böyle bir adım, aynı zamanda yeni bir mücadele biçimini de içerir. Daha geniş çevrelere seslenmeyi beraberinde getirir. Eski propağanda çevrelerinde ilk başlarda belli düzensizlikler, güçlükler ve hatta tehlikeler yaratabilir. Bütün bunlara şimdiden hazırlanmak gerekir. Açık ki, sözkonusu hazırlık, öncelikle elimizdeki mevzileri iyice güçlendirmekten başlar, mücadelenin istemlerine ve koşullarımıza bağlı olarak yeni öz ve biçimler kazanır. Bu yolda, en ufak bir tıkanıklık, kararsızlık ve idealist saplantı, en azından örgütte bir gevşeme yaratacak; yaşadığımız dönemin salgın hastalıklarının yapımıza sızmasına, yeşermesine ortam yaratacaktır. İnanç, kararlılık ve atılganlık ise, her yeni adımın yaratacağı olanaklardan yararlanarak güçlükleri göğüsleyecek ve ilerleyişi hızlandıracaktır.

Sıraladığımız bu örneklerde görüldüğü gibi, devrimci mücadele sürecinde, devrimci kabarma, alçalma ve yenilgi dönemleri, sadece mücadelenin taktiklerini ve savaşım biçimlerini değiştirebiliyor. Savaşımın özü ise, sürekliliğini koruyor. Olağanüstü koşullardan kaynaklanan yetmezlikler, sözkonusu sürekliliği kesintiye uğratmaya yetmiyor. Aksine böylesi durumlar, daha büyük fedakarlıklar gerektirir. Çünkü zaferin garantisi, inanç ve atılganlığın simgesi olan devrimci çalışma ve bunun öngördüğü özveridir.

GÖREV; KİTLE BAĞLARININ GELİŞTİRİLİP GÜÇLENDİRİLMESİDİR

J.SUWAR

TSK'de ifadesini bulan siyasi birlik, Kürdistan halkının ulusal kurtuluş mücadelesinde, önemli bir kilometre taşıdır. Halkımız ilk kez, iki hareketin, örgütsel yaşamına son vererek, aynı ideolojik-politik ve örgütsel ilkelerde, devrimci bir birlik yaratıldığına tanık oluyor.

Özellikle başarılı birlik deneyiminin hiç olmadığı, buna karşın, bu konuda başarısızlıkla sonuçlanan birçok girişimin bıraktığı olumsuz miras da gözönüne alındığında atılan adımın önemli bir kat daha artıyor. Bu anlamda Tevgera Sosyalist a Kürdistan'ın üstlendiği görevleri başarması, salt örgütsel hedeflerine ulaştığı anlamına gelmiyor. Aynı zamanda TSK, Kürdistan'da devrimci birlik geleneğinin yerleşmesine öncülük etmiş oluyor. Bu nedenle, görevlerimiz ve sorumluluklarımız, herhangi bir örgütten veya örgütlüden, kat kat daha fazla ve ağırdır.

O zaman, tarihe karşı sorumluluk bilinci içinde atılan bu adımın gereklerini, nasıl yerine getireceyiz? Veya bu tarihsel adımın mutlak başarılmasının güvencelerini nerede arayacağız?

Açıktır ki, bu soruya verilecek yanıt çok kapsalıdır. Kaldı ki, TSK birlik deklarasyonu, sorunun ideolojik-politik yönünü doğru olarak belirlemiştir. Yine yayın organımız Hêviya Gel, ideolojik-politik hattımızın açılımını yapmaktadır. Bu nedenle ben, sorunun örgütsel yanına tekebul edecek kitle ilişkilerinin bazı yönlerine açıklık kazandırmaya çalışacağım. Belirtmeye gerek yok ki, Devrimci teori, kitleleri örgütleyen bir silah olduğu zaman, yani kitlelere ulaştığı ve kitleleri o ideolojiye uygun olarak yönlendirdiği zaman tarihsel

fonksiyonuna ulaşır. Aksi halde, o ideolojik hat, sadece kağıt üzerinde kalan bir doğrudan öteye gitmez. Lenin, kitle çalışmasının örgüt açısından yaşamsallığını şöyle tesbit ediyor:

"Kitleler içindeki çalışmalarımızı ve etki alanımızı daima genişletmek ve ilişkilerimizi daha organik hale getirmek görevimizdir. Bunu yapmayan bir sosyal demokrat, (Komünist-BN) sosyal demokrat değildir. Bu sonuca ulaşmak için düzenli ve devamlı bir şekilde çalışmayan hiç bir gurup, çevre veya organ sosyal demokratik örgüt olarak nitelendirilemez." (Kitle içinde Par. Çal. s.33)

Yığınlara devrimci ideolojiyi taşıyan ve onu yığınlara maleden devrimci kadrolardır. Kadroların, örgütsel yaşamdaki hayati önemini belirtmeye bile, gerek yoktur. Çünkü, kadro ile örgüt ve kadroların niteliği ile, örgütün niteliği her zaman özdeşleşir. Bu anlamda devrimci kadro olmadan devrimci örgüt, devrimci mücadele olmaz. Mücadelenin her evresinde dayatan sorunların karmaşıklığı ve farklılığı kuşku götürmez. Ancak devrimci kadrolar açısından dayatan sorunların karmaşıklığının üstesinden gelebilmenin ve bir yönüyle devrimci kadro olabilmenin yolu devrimci yaşam tarzını benimsemekten ve kitleler içinde olmaktan geçer. Devrimci yaşam tarzını benimsemek demek, herşeyden önce yaşadığımız toplumda, toplumsal çelişkileri, sosyal sınıf ve katmanların durumunu en açık ve objektif bir şekilde görmek ve bununla birlikte, başta işçi sınıfı olmak üzere, tüm emekçi sınıf ve katmanların çıkarını herşeyden üstün tutarak onlardan yana açık politik tutum takınmak-

tır. Somutlaştırırsak, acımasız sömürünün sonucu olarak, açlığın, sefaletin ve işsizliğin kol gezdiği; bunun yanısıra sömürgeci tahakkümün toplumun tüm gözeneklerine zorla hükmettiği, ülkemiz Kürdistan'da, halkımızı nihayi kurtuluşa götürecektir sınıf olan Kürdistan işçi sınıfından yana, emekçi sınıf ve katmanların mücadelesinden yana açık tutum almamızdır. İşçi sınıfının toplumsal değişimdeki öncü rolüne ve yüce ideolojisi marksizmlenin engin bir güven, sonsuz bir inanç duymaktır. Yine devrimci yaşam tarzını benimsemek, kitle bağlarının gelişmesinin ve devrimci davaya bağlılığın bir gereğidir. Amatörlükten sıyrılmanın, profesyonelleşmenin ilk adımıdır. Yaşamın, mücadelenin ihtiyaçlarına göre düzenlenmesidir. Mülk edinme istemine yabancılaşmaktır. İşini, sosyal çevresini kısaca tüm toplumsal ilişkilerini mücadelenin ihtiyaçlarına uygun olarak seçmektir. Tembellikten, uyuşukluktan, zamanını boş geçirmekten sıyrılmasını bilmektir. Dürüst ve çevresini etkileyebilen bir kişiliğe, temiz bir morale ve sağlam bir iradeye sahip olabilmektir. Günlük gelişmeleri yakından takip edip, olayları doğru yorumlamak ve onu devrimci hareketin yararına kullanmaktır. Kendi başına karar verebilme, inisiyatif sahibi olabilmek demektir. Burjuvazinin ve her türden sapmanın ideolojik saldırılarını göğüsleyebilmek için, işçi sınıfı ideolojisini özümsemek için, bir okuma alışkanlığı edinebilmektir. vb.vb.

Genel çerçevesini çizdiğimiz bu yaşam tarzını benimsemek, bir çırpıda ve kendiliğinden olmuyor. Çünkü sömürgeci burjuvazinin yıllardır her türlü olanakları-

nı seferber ederek, ülkemizde kurumlaştırdığı tahakküm ve sömürü kurumlarının yarattığı tahribatların özellikle insan unsuru üzerindeki olumsuz etkilerini göz önünde tutmak gerekiyor. Ayrıca Kürdistan sınıflı bir toplumdur; devrimci mücadeleye değişik sınıf ve katmanlardan insanlar katılıyor ve kuşkusuz geldikleri sosyal sınıf veya katmanın proletaryaya yabancı olan özelliklerini kısa sürede atmaları mümkün olmuyor. Ancak, devrimci yaşam tarzını benimsemek örgütlü savaşım seyri içinde olacaktır. Kadrolar kitlelerle uğraştıkça, nitelik olarak değişime uğrayacaktır. Kitlelerle uğraşmanın hem örgüt ve hem de örgütlü insan için önemli burdan geliyor.

Kitle Çalışmasında Bazı sorunlar

Mücadeleye insan kazanma, başlı başına bir sanattır. Ve herşeyden önce tek tek insanlarla uğraşma azim ve kararlılığını gerektirir. Ne var ki, yalnız başına bu da yeterli değildir. Örgütlenmede vazgeçilmez bir koşul olan insan tanımayı gerektirir. İnsan tanıma olayı da belli bir birikimin eseridir. Bu birikim kaynağını insanlarla uğraşmaktan alır. Öte yandan, konularını toplumsal mücadelenin değişik evrelerinden seçen ve zengin insan tiplerinin tanıttığı roman ve hatıratlar bu konuda bigi birikimimizin artmasına yardımcı olabilirler. Bunun yanısıra ulusal ve yöresel özelliklerin, toplumun tarihsel ve toplumsal gelişmesinin iyi bilinmesi ve bunun insanlar üzerindeki etkileri doğru tesbit edilirse insan tanımada önemli yararları olacaktır. Teorik birtakım

KÜRDİSTAN'DA KAPİTALİZMİN GELİŞMESİ -I-

GİRİŞ

İlk defa Osmanlı ve İran imparatorlukları arasında bölüşülen Kürdistan, belirli aralıklarla 20. yüzyıla kadar süren ve bir bütün olarak bölgeyi hedefliyen istila savaşlarının alanı oldu. Bu dönem, aynı zamanda ülkemizin ekonomik-sosyal geriliğinin biçimlendiği bir dönemdir. Ardından patlak veren Birinci Dünya savaşı sonrasında O, emperyalistlerin çıkarlarına uygun olarak Türkiye, İran, Irak ve Suriye arasında yeniden bölüşüldü. Kürdistan'ı aralarında bölüşen bu devletler, ulusumuzun tarihini, dilini, kültür ve sanatını yok etmek, hatta halkımızın varlığını inkar etmek için ellerinden geleni yaptılar; ülkemizin yeraltı-yerüstü zenginlik kaynaklarını yağmalayarak ekonomik ve sosyal yapının bağımsız gelişimini engellediler.

Şüphesiz ki Kürdistan'ın, bölüşülmesi, sömürgeleştirilmesi ve her parça üzerindeki sömürgeci denetim mekanizmasının kendi özgül koşulları içinde pekiştirilmesi kolay olmadı. Tam tersine, bir dizi ekonomik-sosyal ve siyasal süreçler izledi. Başta ekonomik-sosyal yapıdaki değişimler olmak üzere, söz konusu süreçlerin her biri, başlı başına ayrı bir araştırma konusudur. Ve ekonomik-sosyal formasyonla yakın bağlantılarına karşın, hepsini bir çalışmaya sığdırmanın olanağı yoktur. Ama bu nesnel gerçekliğe rağmen, Kürdistan'ın ekonomik ve sosyal yapısı, şimdiye kadar genellikle polemikler arasına sıkıştırılan "tahliller", kıyaslamalar ya da toplumsal süreçlerin tarihi ve politik yönleri esas alınarak belirlenmek istendi. Kuşkusuz bu ve benzeri soyut yaklaşımların çeşitli nedenleri var. Ve bunlardan bir tanesi de, ülkemizin ekonomik-sosyal yapısını baz alan bilimsel araştırmaların yok olacak kadar az oluşu ve istatistikî verilerin çarpıklıklarıdır. Ki aynı güçlüklerle, bu çalışmamız sırasında bizler de karşılaştık.

Ancak neden ne olursa olsun, herhangi bir ülkenin ekonomik ve sosyal yapısını, düşüncede varolan bir toplumu tarif ederek, ya da onu, daha gelişmiş bir toplumsal düzeyi esas alıp karşılaştırarak tesbit etmek olanaksızdır. Çünkü, ekonomik-sosyal formasyon, belirli bir toplumun özgül muhtevasını anlatır; ve yine o toplumun "sosyal, politik ve entelektüel hayat sürecini şartlandıran" üretim tarzı tarafından belirlenir. Bu bakımdan, ekonomik ve sosyal yapı analizinde, soyut, ajiter yaklaşımlardan uzak durmak, sorunun tarihi ve politik yanlarını öne çıkarmaktan kaçınmak ve üretim biçimini belirleyen dinamikler üzerinde yoğunlaşmak gerekir.

İşte, Kuzey Kürdistan'ın ekonomik ve sosyal yapısını baz aldığımız bu çalışmada biz, bu yöntemi esas aldık. Sosyal evrimin bugünkü aşamasında ülkemizin verili durumunu ele alarak üretimin egemen karakterini tesbite çalıştık. Çalışmamızın bu yönüyle, Kürdistanlı sol çevreler ve aydınlar arasında görülen bir saptamayı kırma yolunda ileri bir adım olacağını ve önemli bir boşluğu dolduracağını umuyoruz.

Türkiye Ve Kuzey Kürdistan

Türkiyeli araştırmacı, sosyolog ve yazarların ezici bir çoğunluğu, kimi sol çevreler, öteden beri Kuzey Kürdistan'ı, Türkiye'nin kopmaz bir parçası sayıyor, O'nun geriliğini, "kapitalizmin eşitsiz gelişme yasası" ile izahetmeye çalışıyorlar. Hatta bazıları, daha ileri giderek, "kendisi sömürge olan Türkiye"(!), sömürgeci olamaz diye adeta "yırtınıyorlar." Ne ki, Türkiye ve Kürdistan'daki ekonomik ve sosyal yaşamın kendisi, tamamen politik nedenlere dayanan bu

tezleri büyük ölçüde eskitti. Artık ne Türkiye'nin bağımlılığını "sömürge" olgusuyla özdeşleştirmek, ve ne de, Kürdistan'ın geriliğini "eşitsiz ekonomik ve siyasal gelişme yasası"yla açıklamak mümkündür.

Çünkü Türkiye ve Kürdistan, herşeyden önce biri sömürgeci, diğeri sömürge olan ayrı ülkelerdir. Ve her iki ülkenin ekonomik-sosyal yapılarını belirleyen fenomenal hareketlerin özgül dinamikleri ve gelişme seyirleri birbirinden farklıdır. Maddi hayatın yediden üretimini biçimlendiren bu olgular, Kürdistan'ı Türkiye'nin bir parçası olarak göstermek için "yırtınanlar"ın geliştirdikleri tezleri yadsıdığı gibi, Kürt toplumunun gelişme düzeyini, Türkiye'deki ekonomik-sosyal fenomenlerin etkilerinden, ağır sömürü mekanizmasının işleyişinden soyutlayarak irdelemeyi de yadsıyor. Özellikle bu sonucusu, Türk tekeli sermayesi ve emperyalizmin, ülkemizi yeniden fethetme sürecini alabildiğine hızlandırdığı günümüzde, daha bir önem kazanıyor. Kürdistan'daki ekonomik-sosyal yapının belirlenmesinde bu faktörün yerli yerine oturtulmasını zorunlu kılıyor. Kuşkusuz bu, öncelikle Türkiye kapitalizminin gelişme özelliklerini, ana hatlarıyla da olsa bilince çıkarmayı gerektiriyor. Hem Türkiye kapitalizminin gelişme aşamasını tesbit etmek, Kürdistan ve Türkiye devrimlerinin çakışan ortak paydalarını kavrayabilmek bakımından da gereklidir.

Türkiye Kapitalizminin Gelişme Aşaması

Türkiye'de kapitalist gelişmenin tarihi eskilere dayanır. Ancak kapitalist girişimciliğin gelişmesi esas olarak, Jöntürk devrimi ve özellikle kemalist devrimle ivme kazandı. Ne var ki, Türkiye kapitalizmi, kemalist devrim sonrasında da, bir yandan tarımdaki feodal kalıntıların önüne çıkardığı engellerle, diğer yandan emperyalist tekellerin baskısıyla karşı karşıyaydı. Bu, zaten zayıf olan genç Türk burjuvazisi açısından önemli bir handikapı. O, ya feodal kalıntılara ve yabancı sermayeye karşı radikal bir mücadeleyi tercih edecekti, ya da söz konusu çelişkilerin keskinliğini giderecek, uyumsuzluğu azaltacak bir yolu seçecek ve devletin etkin desteği ile sermaye birikimini yoğunlaştırıp güçlenmeye çalışacaktı. İşte genç Türk burjuvazisi, bu ikinci yolu seçti ve devleti devreye sokmada gecikmedi. Devlet, zayıf olan genç türk burjuvazisini güçlendirmek için, ekonomiye doğrudan katıldı. İlk elde Osmanlı despotizminden devraldığı yapıyla uzlaşmayı yeğleyen devlet, bu eski yapı üzerinde, "ulusal" sermayenin büyüme temposunu hızlandırmak için toplumun tüm olanaklarını seferber etti. Böylece tarımda kapitalizmin evrimci bir gelişme yolu izlemesi ve bu yoldan kapitalistleşen toprak ağalarının gelişmekte olan büyük burjuvaziyle bağlaşıklarının güçlendirilmesi esas alındı. Ayrıca silahlı zor eşliğinde talana tabi tutulan Kürdistan'ın yeraltı yerüstü zenginlik kaynakları, Türk burjuvazisinin palazlanması için kullanıldı. Ve yabancı sermaye ile var olan uyumsuzluğun, ilişkilerin zedelenmeden aşgariye indirgenmesi benimsendi.

İkinci Dünya savaşı yıllarına gelindiğinde, yürütülen devletçilik ve talan siyaseti sayesinde, küçümsenmeyecek bir sermaye birikimi oluşmuştu. Ayrıca Türk burjuvazisi, savaş sürecinde "emperyalistler arası çelişkilerden" ustaca yararlandı ve sermaye birikimini daha da yoğunlaştırdı. Bunu, savaşın hemen sonrasında, **Truman Doktrini** ve **Marşal Planının** Türkiye ekonomisi üzerinde yayılan olumsuz etkilerine rağmen, "ulusal" sermayenin büyümesindeki hızlı yükselmeye görmek mümkündür. Ki bu yıllar, az gelişmiş bir ülke durumunda bulunan Türkiye'de, ticaret ve özellikle banka sermayesinin yoğunlaşması, sermaye ihracı ve devletin aktif katılımıyla oluşan **tekellerin** ortaya çıkmasına rastlar. Böylece, "V.I.Lenin'in gelişmiş ülkelerde istis-

na olarak işaret ettiği şey, Türkiye'de, kural olarak, meydana geliyordu. Mali yoğunlaşma tempo bakımından sanayideki yoğunlaşmayı geride bırakıyor ve maddi üretim alanındaki geri tekinin egemenliği içinde büyük sermayeyi (sözü edilen tekeli sermayedir-HG) güçlendiriyordu."(1) Ancak sanayideki geriliğin süratle aşılması, söz konusu "çarpıklığın" giderilmesi gerekiyordu. Diğer bir deyişle, "ulusal" sermayenin hızla tekelleşmesi, bir yönüyle buna bağlıdır. Bu ise, iktidarın sınıf yapısında, uygulanacak ekonomik politikasında ve atağa geçen uluslararası sermayenin dayattığı yeni dönemin koşullarına uygun işbölümünde ifadesini bulacaktı.

DP iktidarı ile başlayan bu dönemde, "ulusal" büyük sermaye, buna uygun olarak, sanayie yüklenmekle kalmadı; Toprak Mahsulleri Ofisi ve Et ve Balık Kurumu tekellerinin yanısıra kooperatif örgütleri ve birlikler aracılığıyla kapitalist girişimciliğin nisbeten geri olduğu tarıma da daldı. Özel sektörün güçlendirilmesi, yabancı sermaye ile olan uyumsuzlukların süratle aşılması ve onun teşviki için gerekli tedbirler alındı. Bu yolda atılan önemli adımlardan biri, Merkez, İş, Ticaret ve Garanti bankaları, İktisat ve Ticaret Bakanlıkları ile ABD'nin girişimleriyle, 1950 Haziran'ında, Sınai Kalkınma Bankasının kuruluşudur.

Banka, "yeni özel sanayi iş ve yabancı sermayenin ülkede kurulan sanayie katılmasına yardımcı olmak, bunun tüm biçimlerinde mülkiyetin geliştirilmesini kolaylaştırmak"(2) amacını gütmekte idi.

Ancak Türkiye ekonomisinde, sanaiin, başı çeken sektör durumuna gelmesi, 60'lı yılların ikinci yarısına, daha doğrusu 70'li yıllara tekabül eder. Türkiye'de kapitalizmin gelişmesini inceleyen Ö.Özgür, bunu, şöyle ifade ediyor:

"1971 yılı verilerine göre sanai üretiminin toplumsal üretim içindeki payı 90,3 milyar liralık bir üretimle % 60 civarındadır. Oysa aynı yıl içindeki tarımsal üretim, çok elverişli doğal koşullara ve tarım için iyi bir üretim yılı olmasına rağmen, ancak 58,4 Milyar liralık bir üretim seviyesine ulaşabilmiştir." (3)

Ayrıca son onbeş yılda sanainin, tarıma oranla sürekli artan bir gelişme hızıyla büyük fark yaptığı tartışma götürmez.

Diğer yandan, 1970 yılı verileri, üretimin, büyük birimler içinde hızlı bir yoğunlaşma gösterdiğine de işaret ediyor. Özellikle kimya, madeni eşya, makina,

taşıtlar ve diğer dayanıklı tüketim mallarını üreten sektörlerdeki yoğunlaşma hızı, bu bakımdan göz kamaştırıcıdır. Örneğin 1970 yılında, 10 ve daha fazla işçi çalıştıran 4566 özel imalat işyerinden 500 ve daha fazla işçi çalıştıran 104'ünün (% 2.3) istihdamdaki payı % 32, brüt kar toplamındaki payı ise % 30'dur. Diğer bir deyişle, 1970 yılındaki özel imalat işyerlerinin % 97.7'si kârın 2/3'ünü alırken, % 2.3'ü ise 1/3'ünü alıyordu.(4) Kaldı ki, üretimdeki bu hızlı yoğunlaşmanın gerçek boyutlarını ve anlamını kavramak için, işyerlerini, ürettikleri maddelere göre de incelemek gerekir. Örneğin DIE'nin 1972 yılında yaptığı üç aylık ankette, anket kapsamına alınan ve özel sektör tarafından üretilen 49 maddenin üretiminde en önde gelen 3 firmanın toplam üretim değeri ve miktarı içindeki yoğunlaşma oranı, 14 madde de % 100, 21'inde % 75-99, 12'sinde % 50-75 iken, sadece iki madde de % 50'nin altına düşmektedir. Aynı hesaplar 1974 verileriyle 251 ürün için tekrarlandığında, üretilen maddelerdeki yoğunlaşmanın oranı ise, 93 madde de % 100, 87'sinde % 75-99, 56'sında % 50-74 ve ancak 15'inde % 50'nin altındadır.

Aynı dönemde, tekeli gelişmeye bağlı olarak, işçi sınıfı üzerindeki sömürü oranı da, hızlı bir artış göstermiştir. Yine Özlem Özgür'ün bulgularına göre, yapım endüstrisinde, 1950 yılında % 187 olan artık-değer oranı, 1959'da % 216, 1963 ve 1968'de % 377 olmuştur. Artış hızı, 1950-1959 dönemine tekabül eden 10 yılda % 21.3 iken, 1963-1968 döneminde % 43.3'e yükseliyor.(5) Diğer bir deyişle, 1950 yılında 8 saatlik bir işgününde, 2 saat 53 dakika kendisi için çalışan bir işçi, 1968'de aynı işgününün sadece 1 saat 41 dakikasını kendisi için, 6 saat 19 dakikasını da işveren için çalışıyordu. 1971 yılında sömürü oranı % 431'e fırladı. Dolayısıyla bir işçi, 8 saatlik işgününün sadece 1 saat 31 dakikasını kendisi, 6 saat 29 dakikasını da işveren için üretimde bulunuyordu.(6) Ayrıca buna, madencilik ve tarım sektöründeki çok daha ağır sömürüyü, kaçak işçi ve çocuk emeğinin hunharca sömürüsünü, fazla mesai ve 48.2 saatlik çalışma haftasıyla biriken artık-değeri de eklemek gerekir.

Görüldüğü gibi Türkiye ekonomisinde, İkinci Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkan tekeller, 1970 Türkiye'sinde ekonomik hayata kesin olarak egemen olmuşlardır. Ki, bu egemenlik, aynı zamanda yeni bir dönemin başlangıcına işaret ediyor. Türkiye ekonomisinde bu yeni dönem, banka ve sanayi sermayesinin iç içe geçtiği, birkaç holdingin -

yukarıdaki anket sonuçlarında da görüldüğü gibi- ekonominin tüm kilit noktalarını ele geçirdiği ve Türkiye finans-kapitalinin ortaya çıktığı dönemdir. Bu nedenle Türkiye ekonomisinde 70'li yıllar ve daha sonraları, tekelci sermayenin genişletilmiş yeniden üretim süreci ile belirlenir.

Finans-Kapitalist Egemenliğin Yapılanması

Türkiye finans-kapitalinin ortaya çıkış biçimi ve koşullarını, onun egemenlik süreci ile karıştırmamak gerekir. Bu ikisi birbirini tamamlayan fenomenler olmakla birlikte, bir ve aynı şeyler değildir. Çünkü finans-kapitalin egemenlik süreci herşeyden önce, tekeli sermayenin genişletilmiş yeniden üretimini, dolayısıyla değişen koşullara uygun olarak yeniden-yapılanmayı zorunlu kılar. Hem bu, aynı zamanda krizlerin "aşılması" için de gereklidir. Yeniden-yapılanma, yönelinen yeni birikim modeli önünde "ayak bağı" haline gelen toplumsal ilişkilerde, yapılarda ve kurumlarda köklü dönüşümleri öngörür. Bu bakımdan Türkiye'de finans-kapitalist egemenlik sürecinin özelliklerini, öncelikle emek-sermaye ilişkilerinde aramak gerekir. Emek-sermaye ilişkilerindeki değişimler ise, en açık biçimiyle işçi-işveren ilişkilerinde ve ekonomik-demokratik haklar alanında kendilerini gösterirler. Ki 12 Mart faşizmi, bu alanlardaki köklü baskıcı dönüşümleriyle, söz konusu yeniden-yapılanma sürecinin bu boyutunu, açıklayan yeterli bir örnektir.

İkincisi, sermayenin kendi içinde ve uluslararası sermaye ile olan ilişkilerinde görülen değişimlerdir. 12 Mart faşizminin hemen sonrasında, TÜSIAD'ın (Türkiye Sanayiciler ve İş adamları Derneği) ortaya çıkması, bu bakımdan bir tesadüf değildir. Bakın, 1971 Ağustos'unda yayınlanan Derneğin "Amaçlar Bildirisi"nde, konuya ilişkin olarak şöyle deniyor.

"Derneğin amacı, Anayasanın öngördüğü karma ekonomi esaslarına ve Atatürk ilkelerine uygun olarak, Türkiye'nin demokratik ve planlı bir düzen içinde kalkınıp, Batı uygarlık seviyesine ulaştırılmasına yardımcı olmaktır. Dernek amacını gerçekleştirmek için, kalkınmanın sürükleyici sektörü olarak sanayii kabul eder ve Türkiye'de kamu kesimi de dahil, bütün sanayici meslek, bilim ve işadamlarının, demokratik hukuk devletini ve hür teşebbüsü korumak ve güçlendir-

mek üzere dernek içinde bir araya gelmelerini ve hür teşebbüsün ülke yararına uygun şekilde teşkilatlanmasını ve gelişmesi için gerekli çalışmaları teşvik eder. . ."(7)

Herşeyden önce şunu belirtelim ki, tek başına Derneğin kuruluşu bile, finans-kapital çevreleri ile sömürücü burjuvazinin diğer kesimleri arasında farklılaşmanın bir belirtisidir. Ve Odalar Birliği, İşveren Sendikaları Konfederasyonu vb. sermaye kuruluşlarının artık cevap veremedikleri ihtiyaçların ürünüdür. Kaldı ki, Derneğin "Amaçlar Bildirgesi"nde görüldüğü gibi büyük burjuvazi, sömürücü sınıfın yapısındaki ilişkilerin yeniden düzenlenmesini dayatmakla kalmıyor; "Demokratik hukuk devleti" ve "hür teşebbüs"ün, koruyucusu ve geliştiricisi olduğunu da açıkça ilan ediyor. Kuşkusuz finans-kapitalist azınlığın bu denli "açık" konuşması nedensiz değildir. Çünkü koruyuculuğu doğrudan üstlenilen devletin, artık niteliği ve işlevi değişmiştir. Diğer bir değişle, tekellerin devletle kaynaşma süreci tamamlanmış ve devlet, finans-kapitalden yana müdahaleci bir işlev üstlenerek genişletilmiş yeniden üretimin asli bir unsuru haline almıştır.

Değişmenin diğer boyutu, uluslararası sermayenin dayattığı kapitalist işbölümünde ifadesini bulur. Dünya Bankası danışmanlarından Balassa'nın, 1979 yılında, Meban'ın düzenlediği seminere, sunduğu tebliğindeki "öneriler" bu bakımdan ilginçtir:

"Petrol ürünleri ve temel madenlerde yüksek olan sermaye-hasıla ve sermaye-emek katsayılarının yanısıra dünya piyasalarında petrol ürünlerinde görülen arz fazlası ve ayrıca Türkiye'deki pik demir ve kok kömürünün düşük kalitede olması, bu endüstrilerin daha fazla genişletilmemesi için prima facia bir sebeptir. Aynı sonuç orman ürünleri, deri ve seramik için geçerli değildir. (Yani, Petrokimya, demir-çelik gibi yatırım malları sanayii Türkiye'ye göre değil-HG.)

"Dayanaksız tüketim malları büyük ölçüde yerli madde kullandıkları gibi aynı zamanda Türkiye'de bol ve oldukça ucuz olan emek gücüne dayanırlar. . . Aynı zamanda, yatırım ve dayanıklı tüketim mallarına Ortadoğu ve diğer gelişmiş ülkelerde uygulanan gümrük vergileri düşüktür. Ve bu ülkelerde bu mallara nadiren miktar kısıtlaması uygulanır. . . Türkiye turizm alanında önemli bir potansiyele sahiptir. . . Böylesine yurt içi kaynaklar kullanılarak nisbeten düşük mali-

yetle döviz kazanılabilir ve bölgesel kalkınmaya katkıda bulunulmuş olur."

Türkiye 1979 programında kurulması tasarlanan uçak sanayiinde yerli üretime gideceğine, zaten bu alanda çok geniş olan dünya piyasasında uçak parça ve aksanı üretimine yönelmelidir. Üretilen bu parçaların 'gümrüksüz' girişi 'Tokyo' görüşmelerinde garanti edilmiştir. Ulaşım araçları kolunda uluslararası üretim bölümüne katılmak, Türkiye'nin daha ziyade emek yoğun aksesuar ve parça aksamı üretiminde yoğunlaşmasını zorunlu kılar. Böylece mukayeseli üstünlüklerden yararlanılmış olacaktır. Metal sanayii, makina araçları, elektrikli ve elektrikli dışı makina endüstrisi için de aynı düşünce geçerlidir. Bu endüstrilerde görülen alt sözleşme (taşaron) uygulamaları, yabancı sermayenin katkısını (ortaklığını-HG) gerektirebilir."(8)

Balassa'nın gayet açık olan bu 'önerileri', DPT Müsteşarı Y.Aktürk'ün 2.İktisat Kongresine sunduğu tebliğde de yer aldı; ve Türk tekeli sermayesi ve devletin onayından geçerek 80'li yılların ekonomi-politikası haline geldi. Böylece Türk tekeli sermayesinin yoğunlaşacağı ve "uzmanlaşacağı" alanlar, bizzatıhi sermayenin uluslararası düzeyde kendisini yeniden üretme süreci tarafından belirlenen kapitalist işbölümü çerçevesinde tesbit edildi. İşte bu sürecim bir parçası olan Türkiye finans-kapitali, işçi ve emekçilerin yoğun sömürsünün yanısıra "kapitalistlerin kapitalistlerce mülksüzleştirilmesi"ni de içeren bu ekonomik politikayla hızlı bir merkezleşme yoluna yöneldi.

Yeniden-yapılanma sürecinin üçüncü boyutu, Kürdistan'ın yeniden fethedilmesi biçiminde kendisini gösterir. Kürdistan, bu dönemde, daha yoğun bir kapitalist talan ve sömürü ağı içine alındı. Bunun zorunlu kıldığı altyapı tedbirleri hızlandırıldı. Ve O, bu yeni soygun politikasına hizmet edecek biçimde artan oranda sermaye ihraç alanı haline getirildi. Kısacası finans-kapitalist egemenlik döneminde, Kürdistan'daki ekonomik sömürü kat kat derinleştirildi, siyasal denetim aygıtı ise güçlendirildi. Kuşkusuz bu süreç, sömürgeci soygun düzeninin sonunu yakınlaştıran panzehiri de üretiyor. Ulusal hareketi daha da güçlendiriyor. Bu konuya, çalışmamızın özünü oluşturan bundan sonraki bölümlerde, yeri geldikçe değineceğiz.

Ancak Türkiye'de finans-kapitalin egemenliği, geniş orta ve küçük sanayici-tüccar, yaygın basit meta üreticisinin

oluşturduğu bir taban üzerinde yapılanmış durumda. Bu gerçeği, yine bu dönemde tekelleri sermayenin, Sanayi ve Ticaret Odalarını hegemonyası altına alma ve TZOB'ni denetimlerinde bulunduran "kır egemenleri"nin elinde yoğunlaşan birikimi sanayi yatırımlarına mobilize etme çabaları sırasında, yer yer kendisini dışı vuran çatlak seslerde de görmek mümkündür. Bu nedenle, finans-kapitalin egemenliğine rağmen **Türkiye, gelişmekte olan bir ülkedir.** Fakat Türkiye'de finans-kapitalin, gelişmiş emperyalist-kapitalist ülkelere oranla daha geri teknolojik düzey ve zayıf bir taban üzerine yapılanmasına bakarak, Türkiye kapitalizminin **tekelleri** yadsıma olanaksızdır. Diğer yandan Türkiye, "sömürge" ya da "yarı sömürge" bir ülke değildir. Türkiye'nin emperyalizme bağımlılığını belirleyen olgu ise, sermayenin uluslararası yoğunlaşma süreci tarafından belirlenen kapitalist işbölümü ve bunun dayattığı çok yönlü bağımlılık ilişkileridir. Bu nesnel durum, aynı zamanda Türkiye finans-kapitalinin emperyalistleşme yönelimlerini yadsıyan bir engeldir. Çünkü sermayenin uluslararası yoğunlaşma süreci, sürekli olarak bu alanda mutlak bir hegemonyaya sahip olan emperyalizimden yana derinleşecek ve tekelleri ortaklık ilişkisinden kaynaklanan bağımlılık artacaktır. Bunun yükünü ise, işçi sınıfı, Türkiye emekçileri ve bir bütün olarak Kürdistan halkı çekiyorlar.

Devletin Sınıfsal Yapısı Ve Siyasal Karakteri

Türk devletinin sınıfsal yapısını ve siyasal karakterini kavramak için, öncelikle O'nun, ilk olarak tarih sahnesine çıktığı koşullara bakmak gerekir. Bilindiği gibi "modern" Türk devleti, Osmanlı despotizminden devr alınan yapı üzerinde biçimlendi. Devletin gerçek sahibi genç Türk burjuvazisi, devraldığı bu eski yapı ile uzlaştı. Diğer bir deyişle o, ekonomide ve siyasal yapıda güçlü bir biçimde varlığını duyuran feodal kalıntıların devrimci dönüşümlerle tasfiyesi yerine, büyük toprak ağalarıyla, hatta yer yer şehlik, dedelik ve benzeri kurumlarla işbirliğine yöneldi. Kürdistan'daki sömürgeci egemenliği korumak, onu "çağdaş sömürgecilik metodlarıyla" pekiştirmek ve kurumlaştırmak için başta zor olmak üzere her türlü yöntemi denedi.

Zaten zayıf olan genç Türk burjuvazisi, bu iki temel etmeden ötürü, burju-

va demokratik dönüşümleri tamamlamadı. Dolayısıyla Osmanlı devletinden devralınan eski yapının bünyesinde taşıdığı gerici eğilimler törpülenmedi, aksine gelişme olanağı buldu. Aynı dönemde Kürdistan'da patlak veren ulusal hareketler, Türk devletinin sınıfsal yapısı içindeki bu sömürgeci ve gerici eğilimleri daha da güçlendirdi. Ve belirgin bir karakter haline getirdi. Bunu, burjuvazinin devleti, sadece Kürt halkı üzerinde değil, aynı şekilde Türkiye işçi sınıfı ve emekçi yığınlarına karşı acımasız bir baskı aracı olarak kullanmasında da görmek mümkündür.

Ancak devlet, daha öncede belirttiğimiz gibi sadece siyasal alanda burjuvazinin bir baskı aracı olmakla kalmadı. Sermaye birikimini yoğunlaştırma sürecine, devletçilik adı altında fiilen katıldı. Ve bu işlevini tekelleri aşmaya kadar sürdürdü. Ki bu dönem, aynı zamanda tekellerin devletle kaynaşma dönemidir. Finans-kapital egemenliği ile başlayan **tekelleri-devlet kapitalizmi** koşullarında, artık devletin niteliği ve işlevi değişmiş; ve **onun hakim karakteri, her alanda gericilik** olmuştur. Ne ki bazıları, devletin siyasal karakterindeki bu niteliksel değişmeyi anlamakta güçlük çekiyor; hatta 12 Mart faşizminin seçimlerle iktidardan uzaklaştırılması olayını, yeni bir "demokratikleşme" süreci olarak görüyorlar! Oysa böylesi yaklaşımlar, isabetli olmaktan uzaktır. Çünkü 12 Mart faşizminin seçimlerle iktidardan uzaklaştırılması, genel affın çıkarılması, gaspedilen sendikal ve bazı demokratik hakların geri alınması vb., devletin siyasal karakterinde ciddi değişmelere yol açmadı. Aksine devletin sınıfsal yapısı içinde derinleşen gericilik, 12 Eylül faşizmine ebelik etti. Ekonomik ve siyasal bunalım bunu kamçılıdı. Ve finans-kapital egemenliğine tekabül eden gericilik, 12 Eylül ile birlikte daha bir derinleşti, açık ve terörist bir nitelik kazandı.

Türk devletinin sömürgecilik olgusuyla pekişen bu karakterine rağmen, öteden beri burjuvazinin değişik kesimleri üzerinde "teoriler" üretiliyor, hatta tekelleri burjuvazinin kimi temsilcileri "liberalleştirilmek" isteniyor ve tekelleri dışı burjuvaziye önemli misyonlar yükleniyor. Hiç kuşku yok ki, faşist diktatörlük koşullarında devletin sınıfsal yapısı içinde, finans-kapitalden yana yeniden düzenlenen ilişkiler, burjuvazinin değişik kesimlerini rahatsız ediyor. Bizatihi tekelleri burjuvazinin bazı kesimlerini ve esas olarak tekelleri dışı burjuvaziyi etkiliyor. Çünkü devletin finans-kapitalden

yana doğrudan müdahaleciliği, toplumsal artık-değerin eşit koşullarda paylaşımını yadsıyor. Dolayısıyla burjuvazinin iç çelişkilerini derinleştiriyor ve sözkonusu kesimlerin emperyalizmle ilişkilerini olumsuz yönde etkiliyor. Ancak bu durum, Demirel ve "şurekaşı" gibi tekelleri burjuvazinin temsilcilerini "liberalleştirilmeye" ve tekelleri dışı burjuvazinin bağımsız ve demokratik bir konum almasına yetmiyor.

Çünkü liberalizm, "Emeğin, kârın ve mübadelenin serbestliği temeline" dayanır; ve esas olarak, **serbest rekabetçi döneme** tekabül eder. Oysa Türkiye kapitalizmi daha başından, serbest rekabetçi dönemi yaşamadan tekelleri bir yapıda gelişti. Tekelleri ciliğin kendisi ise, liberalizmi yadsıyor. Ve tekelleri burjuvazinin bazı kesimlerinden gelen **toplumsal artık-değerin eşit koşullarda paylaşımını** içeren **liberal istemlerin**, finans-kapitalin açık tahakümüne karşı **liberal ve radikal bir tavır alışı** dönüşmesine nesnel olarak olanak vermiyor. Çünkü böyle bir tavır, sermayenin yoğunlaşma ve merkezileşme süreci tarafından belirlenen kapitalist işbölümünün çerçevesini ve emperyalizmle olan ortaklık ilişkilerini yadsır ve bir bütün olarak tekelleri yapıya yönelmeyi beraberinde getirir. Kaldı ki, faşist iktidarın bugünkü ekonomik-politikasının özünü oluşturan 24 Ocak kararlarının mimarı da Demirel'in kendisidir. Onun cuntaya karşı "muhalefetine" bakarak, tekelleri burjuvazinin şu ya da bu kesimini, "liberalleştirilmek" olanaksızdır. Ayrıca Lenin'in **Kadet Partisi'**ni eleştirirken **liberal burjuvazi** tanımını, -orta ve küçük kapitalistleri kapsayan- "**orta burjuvazi**" için kullanması, bu bakımdan açıklayıcıdır. Bu nedenle, liberal burjuvazi kavramıyla, Türkiye gerçeğinde ancak ve ancak tekelleri dışı burjuvazi tanımlanabilir.

Küçük işletme sahipleri, tekstil, doğramacılık, sabun ve benzeri işletme sahipleri küçük fabrikatörler, makina onarım atölyeleri, tüccar işverenler, küçük sanayi ve ticaret şirketlerinden oluşan tekelleri dışı burjuvazi ise, her şeyden önce **homojen** bir yapıya sahip değildir. Ve tekelleriyle köklü bağımlılık ilişkileri içindedir. Tekelleri dışı sermayenin bu özelliği, onun, bağımsız siyasal bir güç olmasını engelliyor, hareket birliğini bozuyor. Ayrıca finans-kapitalin artan denetimi ve baskısı, tekelleri dışı burjuvazinin belli kesimlerini iflase sürüklerken, diğer bazı kesimleri yeniden üreterek doğrudan kendisine bağlı üniteler haline getiriyor. Acımasız bir biçimde işle-

YENİ TİP PARTİ POLİTİK ÖRGÜTLENMENİN EN GELİŞKİN BİÇİMİDİR

İçî sınıfının birçok değişik örgütü vardır. Bu örgütler arasında yalnız siyasi parti, işçi sınıfının ve emekçilerin temel çıkarılarını birleştirebilir, politik iktidar kavgasını ortaya atabilir ve genel mücadeleyi örgütleyerek proletaryayı nihayi zafere götürebilir. Tek başlarına sendikaların, yardımlaşma sandıklarının ve diğer benzer ekonomik-demokratik örgütlerin yürüttükleri mücadele, hiç bir zaman proletaryanın kapitalizmi yıkmasına ve sosyalist bir toplumu kurmasına yolaçamaz. Çünkü bu örgütler, kısmi amaçlara erişmek için çalışırlar ya da sınıfın bir bölümünün çıkarılarını temsil ederler ve çoğu kez bu amaçlar, kapitalist sistemin sınırları içerisinde kalan hedef ve çıkarlardır. Oysa burjuva iktidarının tahakkümünün bir aracı olan devlet aygıtının otoritesi ve zorbalığına karşı koymadan, her türlü zoru kullanmadan kapitalistlerin iktidarı yıkılmaz. Böyle bir sonuca varmak için, mesleki örgüt ve kurumlarla yetinmeyen, ulusal ve sınıfsal mücadelenin her biçimini bilen ve ustaca uygulayabilen, kısmi ve genel çıkarıları, güncel ve nihayi hedefleri birleştirebilen, ulusal ve uluslararası görevleri kavrayan, toplumun devrimci yoldan dönüşümünü gerçekleştirmek üzere işçi sınıfının iktidara gelmesini hedefleyen gelişkin tipe bir siyasi örgüt gerekiyor. Bu örgüt biçimi yeni tip işçi sınıfı partisidir.

İşçi sınıfı partisinin yürüttüğü siyasal savaşım, ekonomik savaşımından çok farklı boyutlarda olup mücadele alanı daha kapsamlı ve karmaşıktır. Bu nedenle marksist-leninist partinin örgütsel yapısı, işçilerin,

emekçilerin ekonomik-demokratik mücadele araçları olan sendikalardan, derneklere kadar çok daha değişik olması kaçınılmazdır. Bu konuya açıklık getirmek amacıyla Lenin, işçi örgütlerini şu şekilde bir ayırıma tabi tutmaktadır: "İşçilerin örgütünün; birincisi, sendikal bir örgüt olması gerekir; ikincisi, bu örgüt alabildiğine kapsamlı olmalıdır; üçüncüsü, olabildiğince kapalıktan uzak olması gerekir. (...) Buna karşı devrimcilerin örgütü, her şeyden önce ve en başta, mesleği devrimci çalışma olan kişileri içine almalıdır. (Bunun için de devrimcilerin örgütünden söz ediyorum, bu arada devrimci sosyal-demokratları gözönünde bulunduruyorum.) Böyle bir örgütün üyelerinin bu genel özelliğinin ardında, şunun ya da bunun meslek ayırımları tamamiyle bir yana, işçilerle aydınların arasındaki her ayırım iyice geride bulunmalıdır. Bu örgütün zorunlu olarak çok kapsamlı olmaması ve olabildiğince kapalı olması gerekir." (Lenin, İşçi Sın. Par. Üz. s.197)

Devrimcilerin örgütü ayrı olmayla birlikte, diğer kitle örgütlerini ideolojik-politik bakımdan etkisi altına almak ve onlarla sıkı organik bağlar içinde olmak durumundadır. Çünkü partinin kitlelerle olan canlı ve sıkı bağları, onun güçlenmesinin ve her koşulda yenilmezliğinin temel kaynağıdır. Bu nedenle devrimciler, yığınların olduğu her yere girip çalışmaya büyük çaba sarfederler. Bu da kitlelerin sorunlarıyla yakından ilgilenmeyi ve sürekli onlarla canlı ve sıkı bağlar kurulmasını gerektirir.

Bu amaçla devrimciler, emekçi yığınlar ve kitle örgütleri-sendikalar, gençlik ve spor örgütleri, köylü kooperatifleri vb. içindeki çalışmalara özel bir değer verirler. İşçi, gençlik ve köylüler arasında sosyalistler, mücadelede sivrilmiş en ileri ve en kararlı unsurları kazanarak, kitle örgütlerini ve mücadelelerini kontrol altına almaya ve partinin politikasını kitlelere etkin bir şekilde götürmeye çalışırlar. Bu ilişkilerde partinin, diğer emekçi örgütleriyle çok yönlü ve karmaşık örgüt bağları gelişmektedir. Örgütsel bakımdan yeni tip işçi sınıfı partisi, sınıf örgütünün en gelişkin bir biçimi olarak hem diğer örgütlerin dışında bağımsız bir oluşumdur ve hemde tüm emekçi kitlelerin eylemlerini ve örgütlerini çalışma kapsamına almaktadır. Bu anlamda parti, tek merkezden yönetilen, birçok değişik örgütün birbiriyle kenetlendiği, olabildiğince geniş ve çeşitli dalalara ayrılmış legal, yarı-legal örgüt ağlarından oluşan bir örgütler kompleksidir. Burada temel görev, öncelikle temel parti örgütlerinin kurulması ve güçlendirilmesidir. Ancak bu sağlam ve sıkı örgütlerin sallantsız yönetimi altında, legal ve yarı-legal örgütlerin çalışmaları doğru bir biçimde yönetilebilir.

Genel olarak örgütler, nitelikleri ve gizlilik dereceleri bakımından ikiye ayrılırlar: 1. Politik örgütler; 2. değişik işçi ve emekçi örgütleri (burada, sadece legal sendikalar ve diğer demokratik kitle örgütleri akla gelmemelidir. Partinin işçi, gençlik, kadın örgütleri ve köylü birlikleri de bu kapsama girmektedir.) Bu iki örgüt biçiminin birleşmesi

partiyi tamamlar. Partinin yığın örgütleriyle ilişkileri çeşitli biçimlerde olmaktadır: Partinin fiilen denetiminde kurulan ve çalışan örgütler, partiyle işbirliği yapan örgütler ve partinin politikasından şu veya bu şekilde etkilenen örgütler veya sempatan, örgütsüz unsurlar.

Yukarıda ilk katagoride yeralan politik örgütler, genellikle profesyonel devrimcilerden oluşur. Profesyonel devrimci kadrolar, tüm zamanını hareketin çalışmalarına ayıran, yaşamını ve işini devrimci hareketin ihtiyaçlarına göre ayarlayan kişilerdir. Profesyonel kadrolara dayanan bir parti, kendi teorik düzeyini sürekli yükseltebilir, her koşulda mücadeleyi aralıksız sürdürebilir ve kitlelere öncülük görevini pratikte yerine getirebilir. Bu nedenle yeni tip işçi sınıfı partileri, kadro politikalarında sadece boş zamanlarını değil, tüm yaşamlarını devrime adayacak kişilerin kazanılmasına ve yetiştirilmesine özel bir ağırlık veriyorlar.

Devrimci bir hareketin dinamizmini belirleyen en önemli olgu, O'nun ideolojik-politik gelişkinliğinin yanı sıra, profesyonel kadrolara, usta örgütçülere ne ölçüde sahip olmasında yatıyor. Profesyonellik ve ustalık öncelikle hareketin merkezinden başlar ve giderek hareketin tüm birimlerine yayılır. Bu nedenle, devrimci hareketin sağlamlığı ve devamlılığı, en başta O'nun istikrarlı ve sürekli çalışan profesyonel önderliğe sahip olmasına bağlıdır. Böyle bir önderlik altında her türlü koşullara uyum sağlayan, devrimci çalışmayı kendine meslek edinmiş kadrolardan oluşan

Devamı s.13'de

Baştarafı sayfa 6 "da

meseleleri bilebilme veya güzel laflar edebilme, kitle bağlarının gelişmesinde çok şey değildir. Bu özellikleri olmayan daha sade ve mütevazi insanların, çok şey başardığına birçoğumuz şahit olmuşuzdur. Kitle ilişkilerinde, insanlarla, aramızda güven verici samimi bir ortam yaratmak önemlidir. Bu samimi ortam, devrimci düşüncenin insanları etkileme gücünü artırıyor. Mütevazi olmakta ilişkilerin gelişmesinin önemli bir koşuludur. Devrimci insan mütevazi insandır. İnsan varlığına saygı duyan ve değer veren insandır. Devrimcilik adına insanlara tepeden bakan, kibirli, kendini beyenmişlere kitleler itibar etmez. İnsanlar genel olarak kendilerini üstün gören insanları sevmeyiz. Onları dinlemezler. Bu tipler eninde sonunda kitlelerden tecrit olma durumuna düşerler. Yine devrimci dürüstlük ve namusluluk, ilişkilerdeki süreklilik ve iyi bir düzey, diğer canalıcı sorunlardır.

İlişkilerin ciddi olarak değerlendirilmesi ve her ilişkinin mücadelenin belli bir ihtiyacına cevap vereceği unutulmamalıdır. Belli dönemlerde çevremizde varolan ilişkilerden, O dönem için çok yararlı sonuçlar almayabiliriz. Ve harekete o gün için yararlı olmayan bu ilişkiyi "bugün burada ihtiyaç yoktur" cinsinden bir yaklaşımla terketmek yanlıştır. Çünkü aynı ilişki daha değişik bir ortamda hayati rol oynayacak kadar önem kazanabilir. Ayrıca olası her ilişki dikkatli bir değerlendirmeye tabii tutulmalıdır. Sıradan bir dostluk ve ya tesadüfi bir tanışmanın harekete çok şey kazandırdığı görülmüştür. Devrimci mücadelede, her ilişkiye biçilecek bir değer vardır. Biz, bir toplumu özgürleştirmeyi ve değiştirmeyi hedefliyoruz. Bu anlamda mücadelenin her türden insana ihtiyacı vardır. Şüphesiz bu tümünden köşesiz bir ilişkiler yumağı anlamına

gelmiyor. Kastedilen genel devrimci mücadeleye hizmet eden ilişkilerdir. Zaten devrimci literatüre giren dost, sempatizan, taraftar, üye, kadro, yönetici vb. sözcüklerin örgütsel yaşamda bir anlamı vardır. Herkesin yeri doğru olarak saptandığı ve ona uygun ilişkiler götürüldüğü zaman, hepsinden en iyi şekilde yararlanmak mümkündür. Bir sempatizanın neden iyi bir kadro gibi çalışmadığı ve onun kadar sorumlu davranmadığı yanlıştına düşüldüğü zaman, sempatizan militanlaşmıyacağı gibi sempati olmaktan da çıkar. Her sempatizanın mücadelesinin daha ileri görevlere hazırlanması için herkesin tüm yeteneklerini kullanması devrimci bir görevdir. Ama buna rağmen her sempatizan militanlaşmayabilir. Ve biz onun sempatizan olarak görevlerini sürdürmesinin koşullarını ortadan kaldırmamalıyız. Çünkü bir sempatizanın yaptığı da devrimci bir çalışmadır.

Lenin sempatizanların partiyle ilişkilerini saptarken şöyle diyor:

"Bırakın açıkça anti-sosyal demokrat (anti-komünist BN) olanların dışında bütün bu çevreler ya doğrudan partiye katılsınlar, ya da sempatizan olarak partiyle ilişkiye geçsinler. Sempatizanlardan programımızı benimsemelerini veya bizimle mutlaka ilişkilere girmelerini istemeliyiz. Sosyal demokratların (komünistlerin-BN) bunların arasında etkinlikle çalışmaları koşuluyla bunların uluslararası sosyal demokrasi davasına sempati-leri ve protesto havaları bile tek başına yeterlidir. Çünkü bu sempatizan çevreleri olayların etkisiyle önce demokratik yardımcıları ve daha sonra da sosyal demokrat, işçi sınıfı inanmış üyeleri haline geleceklerdir."(partileşme süreci, s.156)

Kitle ilişkilerini geliştirmek, saflarımıza yeni insan kazanmak, bizim de gelişmemizi sağlar. Kitle ilişkilerinde baş-

kalarına birşeyler verdiğimiz gibi, biz de yeni şeyler öğrenmiş oluruz. Ve özellikle öğrenmek için çaba da sarfetmeliyiz. Bu ilişkilerde, bizim sadece "öğreten" pozisyonuna girmemiz yanlıştır. Yine bu ilişkilerden bir vaiz gibi konuşarak başkalarının bizi dinlemesini anlıyorsak, yanılmış oluruz. Karşımızdaki insan veya insanlar, belki bizim kadar olayları geniş bir şekilde yorumlayacak bir bilgi birikimine veya düşünce ufkuna sahip olmayabilirler. Ki bu, çoğu kez böyledir. Ancak yaşamın günlük sorunlarının direkt muhatabıdır. Ve o sorunların ayrıntılarına ilişkin kafa yormuştur. Hayati tecrübesi vardır. Birçok sorunla boğuşmuş ve ona karşı bazı tedbirler düşünmüştür. Onun tüm bu yönleri, bazı meselelerde daha doğru ve pratik çözümler sunabileceğini olanaklı kılabilir. Karşılıklı sohbetler bu ilişkilerde her zaman yararlıdır. Karşımızdaki insanın değişik konulardaki görüşlerini öğrenmemiz, onu daha yakından tanımamıza ve yeteneklerini keşfetmemize olanak tanıyacaktır.

Buyruklarla kitle ilişkilerinin gelişeceği beklenmemelidir. Yapılacak işlerde, herkesin görüşlerine başvurmalı ve özellikle, insanlar görüş belirtmeye teşvik edilmelidir. Yapılacak işlerde herkesin emeğini görmesi sağlanırsa, daha sonradan yapılacak çalışmalarda, işe daha bir şevkle sarılması koşulları yaratılmış olacaktır. Özellikle kitle çalışmalarında uyulması gereken bir diğer sorun da, çalışmada herkesin eşit haklarının olduğu, hiç kimsenin ayrıcalığa ve özerk davranma hakkına sahip olmadığıdır.

Açık ve samimi olmak, doğal olmayan davranışlardan sakınmak kitle çalışmalarında özellikle önemlidir. Biçimcilik, kitle çalışmalarını olumsuz yönde etkileyen kötü bir hastalıktır. Öte yandan kendimizi iyi tanımak, yeteneklerimizi ve çalışma kapasitemizi iyi bilmemiz gerekiyor.

Örneğin bize sorulan her soruyu mutlaka yanıtlamak zorunda değiliz. Çünkü, bizimde bilmediğimiz bazı meseleler olabilir. Veya mücadelenin dayatacağı her sorunu bir başımıza çözme sorumluluğumuz da yoktur. Yeteneğimizin el vermediği, bizi aşan bir sürü sorunla karşılaşabiliriz. Bilmediğimiz herhangi bir konuda demogojiye kaçmamız kimsenin gözünden kaçmaz. Bu da ilişkilerimizi ciddi olarak zedeler. Açıkça, 'ben bu konuda yeterli değilim, sorup öğrenmeye çalışacağım' veya 'okuyacağım', gibi açık yanıtlar kişiliğimizi pekiştireceği gibi, bize olan güveni de artırır. Kaldı ki, başka türlü davranmak, devrimci ahlak ve dürüstlüğü çiğnemek olur. Herşeyi yapabilen veya kişiliğini herşeyin önüne çıkaran davranışlardan korunmamız gerekir. Ayrıca şahsımız açısından riskli sayılabilecek işlerde kitlenin her zaman önünde olmak, kişiliğimizle ilgili kaygılardan arınmak, aramızdaki güven olgusunu pekiştirir. Ve başkalarında etkilenmesini sağlar.

Çalışılan alanın veya yörenin tüm özelliklerine vakıf olmak, kitle bağlarının gelişmesinde önemli bir faktördür. Başka bir deyişle onlardan biri olabilme, çoğu kez ilişkilerin anahtarındır. Bunun dışında, ilk etapta aramızdaki ortak noktaları öne çıkarmak ve bunlar üzerinde yoğunlaşmak samimiyetin örülmesini sağlar. Sadece doğruları söylememiz, insanları kazanmak için yetmiyor. Önemli olan hem doğruları söylemek hem de en etkili nasıl söyleyecekse öyle söylemektir. Etkileyeceğimiz noktalar üzerinde yoğunlaşmak ve etkileme gücümüzü ölçmek gerekiyor.

Verilen emeğin üretkenliğinin artırılması için ilişkilerin verimliliğine uygun olarak çalışmalar yoğunlaştırılmalıdır. Varolan ilişkilerin, kısa veya uzun vadede harekete kazandıra-

cakları tesbit edilmelidir. Örneğin; farklı düzeyde ve verimlilikte üç ayrı ilişkimiz var. Eğer bütün ilişkiler devrimci ilişkidir deyip, eşit bir değer biçersek yanlış olur. İlişkilerin tümünün devrimci olduğu doğrudur. Ancak ilk etapta hangisinin daha verimli ve kısa sürede devrimci çalışmaya yararlı hale geleceğine bakmak gerekiyor. En verimlisini başa koyarak, en az verimlisini sona almak lazım. Şüphesiz, hepsiyle ciddi bir şekilde ilişkiyi sürdürmek gerekir. Böyle isabetli bir tutum, çalışmanın üretkenliğini artırır. Verilecek emek ile, mücadeleye kazandırılacak güç arasında bir uyum olmuş olur.

Haklı olarak, verimli bir ilişkinin bizce ölçüleri ne

olmalıdır? Sorusu akla gelebilir. Çünkü kastedilen devrimci çalışmaya henüz bulaşmamış ilişkilere, Herşeyden önce toplumsal meselelere ilgi duyma noktasından işe başlayacağız. Yine sosyal ilişkilerine verdiği değer, zamanından bu iş için fedakarlık yapması, söylediklerini inanarak söylemesi, sınıf niteliği, sosyal yaşamındaki ilişkilerinin düzeyi, açık sözlülüğü, kişisel dürüstlüğü, özel yaşamında tuttuğunu koparma istek ve kararlılığı, gözüpekliği-cesurluğu, insanları kendi mantığı içinde etkileyebilme yeteneği, aşırı ölçüde mal edinmeden yoksunluğu, davranışlarındaki sadelik ve önemlisi düşmana karşı kaba veya ilkel bir kin duygusu vb. . .

Tüm bunları veya bir kısmını bir insanda keşfedebilmek bizim kitle ilişkilerindeki deneyimimize, bilgi birikimimize ve insan tanımadaki ustalığımıza ve herşeyden önemlisi ciddi olarak kendimizi bu işe vermemize ve kafa yormamıza bağlıdır.

Görevimiz, salt ilişkiyi doğru tesbit etmekle bitmiyor kuşkusuz. Onu mücadeleye çekmek gerekiyor. Özellikle sık sık görüşmenin önemi burda ortaya çıkıyor. Her görüşmemizde aynı konuların tekrarı ilişkileri anlamsızlaştıracaktır. Hem ideolojik meseleyi belirli bir periyot içinde, kişinin düzeyine uygun bir biçimde tartışmak ve hem de pratik çalışmalara aktif katılımını sağlamak gerekiyor. Özellikle güncel konularda

kafa açıcı yorumlar, devrimci hareketin düşmana karşı kazanımları, toplumsal değişimin kaçınılmazlığı ve nedenleri, devrimci fedakarlığın örneklerinin sergilenmesi, tüm bunların yanında kişinin mücadele isteğini kamçılayan daha değişik konular ve çalışma biçimleri, gelişmeyi hızlandırır.

Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz. Kitle çalışması, devrimci çalışmanın önemli bir yönünü teşkil eder. Biz ancak kitleler içinde oldukça kitle mücadelesini yönlendirdikçe, onları saflarımıza kazandıkça, zafere yaklaştığımızdan emin olabiliriz.

***

Baştarafı sayfa 11'de

bir hareket, her alana yetişebilecek, eylemleri örgütleyebilecek ve kendiliğinden gelme mücadelesinin yükseldiği dönemlerde geniş kitleleri kucaklayabileceklerdir.

Devrimci uğraşı meslek edinmiş kişiler, savaşımın değişik alanlarında denenmiş kadrolardan çıktığı gibi, yığınların günlük çalışmalarında ileriye atılan kadrolardan da çıkmaktadır. Devrimci hareket, profesyonel kadroların sayısını artırmak için, bir yandan kendi kadrolarını savaşım içinde yetiştirir ve geliştirirken, bir yanda da kitleler içinde mücadeleden gelen yeni kadroları örgütlemeye ve bunları profesyonelleştirmeye çalışır. Burada profesyonel kadro kavramına kısa bir açıklık getirmek gerekmektedir. Çünkü birçok insan profesyonel kadro deneyiminden partiden aylık alan kişileri anlıyor. Kuşkusuz bu yanlıştır. Parti, kadrolarına tüm olanakları sağlamaya çalışmakla birlikte, kadrolara ücret verecek kadar maddi olanaklara sahip değildir. Bu anlamda, profesyonellikten, meslek olarak devrimci çalışma ile uğraşan, gerekli koşu-

lları kendiliğinden yaratan, sorumluluk alma yeteneği gelişmiş ve her türlü zorluğa katlanabilen kadrolar olarak anlamak gerekiyor. Bu kişiler, tüm zamanlarını partiye adanmış olabileceği gibi, herhangi bir işte çalışanlar da olabilir. Yalnız şu fark var ki, işte çalışanlar, işini ve işyerini örgütlenmeye ve parti çalışmalarına yararlı hale getiremezler. Yani bir kadro, yalnızca geçimini sağlamak için çalışma yerine, gireceği işte işçi ve emekçileri örgütlemeli ve orada sağlam bir temel attıktan sonra başka yerlere de gitmeye hazır olmalıdır. Böyle bir kadronun hangi işte çalışması ve nerede görev alması gerektiğine hareketin karar vermesi veya uygun görmesi gerekiyor. Bu anlamda, yalnız geçimini temin etme anlayışıyla istediği yerde çalışan ve çalışmalarını sadece o işyeri ile sınırlayan, her yere koşmaya hazır olmayan kişiler profesyonel sayılmazlar.

Yeni tip partilerin ayırdedici özelliğini oluşturan temel çizgileri ise, onların kapitalizmle ideolojik-politik ve örgütsel olarak hiçbir şekilde uzlaşmamasıdır. Sosyalistler, her türlü baskı ve sömürüyü ortadan kaldırmak,

sömürgeciliği ve kapitalizmi devrimle yıkmak için etkin bir savaşım yürütür ve işçi sınıfının siyasi iktidarı ele geçirmesi gerekliliğini, proletarya diktatörlüğünün kurulmasının zorunlu olduğunu savunurlar.

İleri derecede örgütlenen proletaryanın özellikle yeni tip partisinin diğer partileden ayrıldığı en önemli bir nokta da, her türlü koşullarda, aynı zamanda en güçlü karşı-

devrimci dalgaların estiği ve siyasi güç dengelerin alt-üst olduğu durumlarda bile faaliyetlerini sürekli olarak ve sapsmadan sürdürebilmesidir. Özellikle siyasal gericilik dönemlerinde birçok küçük burjuva oportünist partilerin savrulmaları ve bu çalışmalarının kesintiye uğramaları karşısında, böylesi dönemlerden en güçlü bir şekilde çıkan marksist-leninist partileri olacaktı.

AVRUPA'DA NEWROZ KUTLAMALARI BAŞLADI

Avrupa'da Newroz Kutlamaları başladı. Bilindiği gibi birkaç yıldan beri Avrupa'da newroz kutlamaları yalnız Mart ayı ile sınırlı kalmıyor. Newroz şenlikleri aylarca sürüyor. Bu yıl F.Almanya'da oluşturulan **Hêviya Gel Newroz Tertip komitesi** Almanya'nın iki ayrı bölgesinde Newroz kutlama çalış-

malarını sürdürüyor. Kürt ozanlarından **Şivan Perwer** ve **Rençber**'in katılacağı **Bremen** ve **Frankfurt Kürt Kültür Merkezleri**'nin hazırladığı tiyatro ve folklor çalışmalarının sunulacağı Newroz şenlikleri Aşağıdaki adres ve tarihlerde kutlanacaktır:

BREMEN

Mensa Der Hochschule
F.Teknik (HFT)
Langemarckstrasse 116

FRANKFURT

Bildungs und Kulturzentrum
HOCHST-BIKUZ
Michael-stumpf-strasse 2

ŞAH Û GUNDİ

Wextek lı bajarek jin û mêrek dijîn. Mêr ji nêçira kewan pır hez dike. Diyare, e ku nêçirvan bê nêçirtiyê nikare raweste. . . Ji ber vê yekê ji, nêçirvan dixwaze ji xwe re cotek kewê nêçirê ji xwe re bikire. Mêrik, her cara ku diçe bazarê çavê xwe digirine û difikire; "gelo dê ez, karibim iro ji xwe re cotek kewên nêçirê yên baş bibinim û bikirim?"

Dî vê xeyalê de rojek disan diçe bazarê, dinêre, ku cotek kewên nêçirê di nav qesê de benda xwe-diye xwe yên nû ne. Mêrikê me li wan dinêre û kêfa wi tê! Bî pereki pır wan dikire. Bî wê kêfxweşi û dilgêşiyê kewên xwe digre û riya mala xwe dikudine! . Hin nagihê malê bi dengeki bilind gazi jina xwe dike:

- Jinê, jinê ka were binêr, min cotek kewê nêçirê yên gozel kiriyet!

Jina wi, bi bazdanê tê dinêre û bi mûreki nexweş li mêrê xwe dinêre û jê dipirse:

- Kewnêr in, an mari ne?

- Ji wan yek kewnêr û ya din ji mari ye!

Bersiva mêrê wi xweşa wi neçû, xwe hin ji tal û tirs kir û li mêrê xwe vegeand:

- Ez kewnêr di vê malê de naxwazim. Divê tu kewnêr bibi û bîroşî!

Mêr şaş û matmayi ma û ji jina xwe pirsî:

- Gelo çima?

- Jintê bi hêrs bersiva wi da û got:

- Ez jineke bi namûs û heysiyet im. Rojê pênc wext nîmêja xwe dikim û rojiya xwe digrim. Xêr û xêreta xwe didim. Ez naxwazim bibim gunehkar. Ev kew be ji, keweki nêr e û ji bo min gune û ne baş e! .

Mêr çî dibêje, disan jin ji gotina xwe naye xwarê û vê gotina xwe ya dawî ji mêrê xwe re dibêje:

- Heger tu vi kewnêri paşve nedî, ez dê ji mala te biçim.

Mêrikê belengaz, bi dileki şikestî û xemgin, herdu kewên xwe vên xweşik û gozel dibê bazarê û difroşe. Lê ev bûyera ha, li ser wi,

şopa kesereke kûr û qeşam dêle! Û herweha di derheqê jina xwe ya pır namûs de dike guman û tatêlan. Carinan xwe bi xwe difikiriya û "ma çî zirara wi kewi belengaz jê re hebû? Çûka qesê nêr be çî dibê, mê be çî dibê?" Ev rewşa ha wi gelek aciz dike. Dî bîngêhê xwe de, naxwaze ji bo jina xwe ya ku bi salan e, ku hevalên hevînan weha bifikire. Lê belê ew mesela kewnêrê reben ji, ji dilê qet dernakeve û nikare vê buyerê şirove bike. Dawiya dawî biryara xwe dide û plana xwe çêdike û ji jina xwe weha dibêje:

- Ez ji bo karek diçim bajarekê din, heta deh-pazdeh rojan nayim. Çavê te li malê be. Meraqê min ji neke. . .

Jin bi vê çûndina mêrê xwe gelek kêfxweş dibê. Xatir ji hev dixwazin; mêr li riya xwe rast dibê û diçe.

Bê guman karê mêrik li derek ji tune ye. Lê dixwaze di tunebûna xwe de li rewşa jina xwe binirine û wê bicerbine. Dibe şev mêr paşve vedigere û bi dizi xwe di mala xwe de vedişere. Lê çî bibine baş e; jina wi bi mêrîkeki din re tkiliyên xwe germ û xweş kiriyet! . Dema mêrik wê rewşa rezil dibine, xwe ranagre, serê xwe hiltine û diçe bajarekê din. Li wir ciwar dibê û jiyana xwe didomine.

Mêrik, rojek derdikave der û ji xwe re li nav bajêr seyranê digere.

Dinêre ku paqijvanên bajêr, ketine nav kuçe û kolanan û bi gezikan paqijiyê dikin. Wi heta wê rojê di vê bajari de tişteki weha nedibû. Gelek ecêb mayi dimine, xwe ranagre û ji yeki dipirse:

- Gelo çî bûye, çî çiriye, ku hewqas paqijvan bi van geziyên xwe ve, bi kuçe û kolanan bajêr ketine û paqij dikin?

Yek ji wan bersiv dide û dibêje:

- Şexulislamê me biryar daye, ku "gelek heywanên biçûk ên ku mirov zû bi zû wan nabine — wek kûrm û kûrmûriyan — hene divê mirov wan paqij bike." Ji ber ku dema mirov di kuçe û kolanan de

dimeşe, ev heywanên ha yên belengaz dikevî bin lingan û dîmrin. Şêxislam dibêje, ku "heger mirov wan heywanan paqij neke û nede ali dikevî bin lingên mirov û dîmrin. Maezallah ew çax mirov di agirê Cehenemê de dişewite!"

Bersiva paqijvan jê re gelek xerib nat, lê disan zêde guh neda pê û di riya xwe de derbas bû û çû.

Dî ser paqijkirina kûrm û kûrmoriyan de çend meh derbas bûbû. Rojek dengên delalên bajêr hatin guhên wi. Delalan xwe dîçirandin! Heta ji wan dahatî diçiryan:

"Xezine û pereyên qesra Şah hatine dizin! Ki zanibe, ki dijiye, jê re hezar zêrên zer xelat hey!"

Mêrikê me ji, rabûbû temaşa dengê delalan. Guhdariya dengê delalan dikirin û dikirin. . . Emir û bûyera paqijkirina Şêxislam ket bira wi. . . Bûyera kewan û jina wi hatin ber çavên wi. . . Û dizibûna xizine û pereyên Şah. . .

Mêrik difikire û difikire. . . Çendeki paşê warer tine, ku Şêxulislam xizine û pereyê Şah biriyê. Di ser bûyera dizibûnê de çend roj û çend meh derbas bûn, diz qet nehate ditin û girtin. Ev rewş ji guman û baweriya wi hin ji xurtir dikir. Hema roja inê rabû çû qesrê ba Şah. Pêvanên qesrê, pêsiya wi girtin û wi bernedan hundir. Pêvana jê pirsîn:

- Tu çî kesi, çî dixwazi û kuda diçî?

- Ez dixwazim herim huzûra Şahê mezin; ji lewre ez dizanim, ku diz ki ye.

Pêvana wi girtin û birin huzûra Şah û Şah jê pirsî:

- Ka bêje, ew zindîk û zalim ki ye, ku pere û zêrên min diziyê?

Mêrik weha bersiv da:

- Ezbeni, ew zindîq û zalimê mezin Şêxislam e.

Hema Şah ji ci hêzda xwe û bi ser re qiriyê:

- Zû, zû vi dinê beredayi ji vê derê bîbin û bavêjin zindanê! Bila hişê wi bê seri ku çawa kare ji Şêxulislamê min re bêje dij!

Mêrik di nav dest û piyên der-

gevan û pêvanan de, ji Şah re lava kir û weha digot:

- Heger min niha zêr û pereyên qesrê ji mala Şêxislam ne ani, serê min di oxira te de, hema di ci de jêbike!

Şah, demeke fikiri û paşê bana serleşkerê xwe kir û jê re emir da:

- Bî vi mirovi re herin û bavêjin ser mala Şêxislam. Li her çiyi baş bigerin, heger we tişteki nedit, di ci de li wê derê seri vi rezilî jêkin ku ji wi û gelek mirovên din re bibe ibret! Gidi zû, zû. . .

Leşkeran bi careki de girtin ser mala Şêxislam, dema ku ketin hundir, ditin ku Şêxislam li ser secadeke mezin rûniştîye û tişbêhên nodûneh di dest de û zikir dike. Qet liv pê neket û ji serleşker pirsî:

- Çî heqê we heye, ku we di ser mala min de girtiye?

Serleşker fermana Şah pê şanda. Wi bi dengeki qebe:

- Tobe û estexfirelah! Yarebbi. . .

Lê leşker li malê belav bûn. Li her çiyê gerin lê tişteki neditin. Şêxislam li serleşker vegeziya û jê re got:

- Ev kes iftirake gelek mezin li min kiriyê, divê hûn serê wi jêkin. Hin gotina Şêxislam di devê wi de bû ku, mrik jê re got:

- Ka ji ser secadê rabe, çî di bin de heye?

Şêxislam nexwest rabe, lê bi milê wi girtin û wi ji ser secadê gêr kirin. Secadê ji erdê rakirin. Çî bibin baş e? Dî bin de kuleke devgirtî heye û ber bi jîr diçe.

Leşker daketin jêr û hemû zêr û peran ditin. Tirs û lertzê Şêxislam girt. Weki tûra nav avê dileriziya û diricifiya. . . Taya mirinê wi girtû. . .

Şah çaxa ji bûyerê haydar bû, gazi mêrik kir û jê pirsî:

- Ka bêje, tu çawa zanibû ku Şêxislam zêr û pereyên min diziyê?

Mêrik dest bi bûyera kewan kir, ji seri heta bîni jê re got. Şah, ji gotin û ditinên wi gelek kêfxweş bû, jê gelek hes kir. Û têra wi xelata wi da.

Jı R.16'an dom dıke

timan, kovara Agır, Hawar, Hılale û Gelawêj hatin çapkirin û belavkirin. Rojname Niştiman, berê organa komele JA-KAF bû, paşê bû organa partiyê. Van rojname û kovaran lı Kurdistanê İraqê û İranê dı nav gel de belav dibûn. Dı warê hişyarbûn, fikirê netewî, edeb û zıman de lı ser xelkê gelek tesir kır. Zıman û sinet pêste çû, dewlemend bû. Stasyona radyo ya ku Sovyet dabû kurdan, her roj dı navbera saet 16.00-22.00-an de weşanê xwe didomand. Tiyatroya Dayıka Niştiman lı gelek bajar û gundan hat temaşekırin. Dı demeke gelek kurt de dı Komara Demokratik a Kurd de karûbarên hindekari û perwerde (eğitim-öğretim) bı serfirazi pêşket. Kultur, sinet û zıman dı nav xelkê de gelek fireh bû ci girt.

Hılweşandına Komara Kurdistanê

Bı damezrandına Komara Azerbeycanê û ya Kurdistanê, dı nav xelkê kurd û azeri de hisên netewî roj bı roj zêde û

xurt dibûn. Jı aliyê dın ve rewşa cihanê û ya İranê ya siyasi dahatın guhartın. İngilistan û İranê zor didan Sovyet û şertên peymanê ku dı nav wan de hebû dıvê Sovyet pêk bianiyanê û jı nav axa İranê derketa. Dı Gulana 1946-an de İngiliz, Amerika û İranê, jı ber ku Ordiya Sor a Sovyet zû jı İranê derkeve, Sovyet protesto kırın. Sovyet mecbûr ma û ordiya Sor jı İranê paşve kışand. İranê bı alikariya welatên Rojava ordiya xwe tokız kır. Heziriya êrişê ser Azerbeycanê û Kurdistanê kır. Jı aliyê diplomasi ve jı dek û dolaban baş dıgerand. İranê, bı riya fen û dekn diplomasi û jı ber ku kurd û azeriyan bıxapine doza wan dı nav çarçova qanûna esasi de girt. Jı aliyê dın ve jı hezra xwe û êrişan dı kır. Ordiya İranê dı 13.12.1946-an de ket nav Tebrizê. Komara Azerbeycanê bê berxwedan teslimê ordiya İranê bû. Bı ketına Azerbeycanê re karê İranê hin jı hêsa bû. Ordiya İranê bı girani û dijwari berê xwe da Kurdistanê. Dı 16.12.1946-an de lı Mahabadê Qazi Mihemed û Mistefa Barzani lı ser rewşa nû cıvıyan û rewşê dı çav de derbas kırın. M. Barzani dıxwest

lı dij ordiya İranê şer bıkın û Komara Kurdistanê bıparêzın. Qazi jı vê yekê re razi nedıbû û dıxwestın wek Azerbeycanê bê berxwedan teslimê ordiya İranê bıkın. Barzani, vê yekê qebûl nekır û hêzên xwe kışand çiya. Ordiya İranê der û dor lı bajarê Mahabadê girt û herweha Mahabadê bê berxwedan ket destê ordiya İranê ya nijadperest. Qazi Mihemed, bı wezir û serokleşerên xwe ve bê berxwedan teslimê ordiya İranê bû dı 31 ê Adara 1946-an de lı meydana Çarçıra, ciyê ku Komara Mahabadê hatıbû damezrandın, dı berbanga sıbê de hatın bıardakırın!

Sedemên têkçûna Komara Mahabadê gelek in. Lê ez dıxwazım bı kurti lı ser çend sedeman rawestım. Mırowan jı kare bıke du beş: Sedemên hundır û yên der. Sedemên hundır:

Partiyê dı nav gel de şax û ray nedabû. Dı tevayiya Kurdistanê Rohilat de xebat nehatıbû kırın. Dı nav eşirên kurdan de doza netewî hin baş nehatıbû têgehiştandın. Ya heri xırab û gıring Qazi Mihemed û hevalên xwe bê berxwedan teslimê ordiya İranê bûn.

Sedemên derve:

Komara Demokratik a Kurd weki komareke serbıxwe bı dewletên cihanê re têkılı da ne ani. Beri her tıştı pêwıst bû, ku Komara Mahabadê û ya Azerbeycanê bı hev re têkılıyên xwe hin geş û xurt bıkıran. Lı dij êrişên ordiya İranê bı hev re alikari û pıştıgıriyê geş û xweş bıkıra. Bı dest kışandına Sovyet re, her du Komar jı bê berxwedan teslimê ordiya İranê bû!

Serkani: Doza Kurdistan, Zınar Silopi; Komara Demokratik a Kurdistan (Mahabad), Kerim Husami; Mahabad Kürd Cumhuriyeti, William Aegleton JR.

*****

Bölge dağıtıcılarına!

Bundan böyle, Hêviya Gel'in yayın ücret ve bağışlarını aşağıdaki yeni hesap numarasına yollamanızı rica eder, çalışmalarınızda başarılar dileriz.

HÊVİYA GEL
POSTGIRO: 149796-5
STOCKHOLM /
SWEDEN

Baştarafı sayfa 10'da

yen bu süreç, zaten homojen bir yapıya sahip olmayan tekel dışı sermayenin, büyük burjuvazinin terörüne karşı direnme, aktif bir karşı tavır geliştirme koşullarını ortadan kaldırıyor.

Diğer yandan tekel dışı burjuvazi, yerli tekellerin yanısıra yabancı tekellerle, dolayısıyla emperyalizmle de aynı bağımlılık ilişkileri içindedir. Bu, onun emperyalizme karşı bir konumda yer almasını engelliyor. O'nu uluslararası sermayenin etki alanına çekiyor. Ezilen, sömürülen yığınların bir bütün olarak burjuvaziyi tehdit eden hoşnutsuzluğu, kapitalizm ve sosyalizm arasında derinleşen savaş, sosyalist sistemin aktif desteğinde bağımsızlık ve demokrasi güçlerinin kazandığı zaferler, tekel dışı sermayeyi, bu yörengeye doğru daha bir itekliyor. Ve onun, Türkiye'nin ulusal çıkarları ve bağımsızlığı için emperyalizme karşı radikal bir kalkışmaya yönelmesini olanaksızlaştırıyor.

Tekel dışı burjuvaziyi, finans-kapital

ile tavır birliğine zorlayan diğer önemli bir faktörde, sömürgeci-sömürge ilişkisinin tarihin her döneminde canlı tuttuğu türk şövenizmidir. Ki bu, aynı zamanda tekel dışı burjuvazi açısından liberalizm ile demokratlığı birbirinden ayıran temel ve belirleyici bir etmendir. Tekel dışı burjuvazinin Kürdistan pazarına olan tutkusu ise, onun bu şöven ve sömürgeci eğilimlerini daha da kamçılıyor. Öyleki, "Kürt ve Kürdistan" dan söz edilmesi bile onun, en az tekelci burjuvazi kadar bağınaz ve karşı-devrimci bir konumda yer almasına yetiyor. Sosyal demokrasinin sabık lideri B.Ecevit'in bu konudaki çığrtkanlıklarıyla, Demirel ve Özal gibi tekelci burjuvazinin mütemet adaylarını geride bırakmasını, sosyal demokrat hareketin sınıf karakterinden soyutlamak mümkün değildir.

Görüldüğü gibi devletin sınıfsal yapısı içinde mali sermayenin çıkarları doğrultusunda yeniden düzenlenen ilişkiler, burjuva güçler arasındaki çelişki-

leri derinleştirmekle birlikte sıraladığımız nedenlerden ötürü burjuvazinin şu ya da bu kesiminin, finans-kapitalin açık tahakkümüne, ekonomik-siyasal terörüne karşı nesnel olarak radikal bir konumda yer almasına olanak vermiyor. Faşizme, emperyalizme, tekelin egemenliğine ve sömürgecilige karşı savaşımında, toplumsal artık-değerin eşit koşullarda paylaşımını isteyen, kimi tekelci çevreleri "ilerletmeye" çalışanları ve tekel dışı burjuvaziye büyük umutlar bağlayanları yadsıyor.

Devam edecek

Yararlanılan kaynaklar:

- 1- Y.N. Rozaliyev, Tür. Kap. Gel. Öz. Sol. Ya. s.250
- 2- Y.N. Rozaliyev, Age. s.294
- 3- Ö.Özgür, Tür. Kap. Geiş. Gerçek Yay. s.179
- 4- Oya Köymen, Düşün Dergisi, Ocak 1986
- 5- Ö.Özgür, Age. s.188-189
- 6- DİSK 7. Gen. Kur. Çal. Raporu, s.92
- 7- E.Kongar, Tür. Top. Yapı, c.2, s.454
- 8- M.Sönmez, Tür. Ekono. Bunalım, 2.Kitap, Belge Yay. s.94-95

KOMARA MAHABADÊ DI TEKOSHINA ME DE DIJÎ

Dî 22 ê Kanûna Paşi 1946-an de lî beşa Kurdistanê Îranê, Komara Demokratik a Kurd avabû. Dî nav çarçova wê demê de cara yekem bû ku gelê kurd dibû xwediyê parti û komar. . . Jî van sedeman dî warê siyasi, abori, civaki û kulturi de, bî damezrandina Komara Mahabadê ve, gelê kurd ket nav qunaxeke nû, pêşketti û modern. Jî lewre dammezrandina Komara Mahabadê, dî pêşveçûna diroka gelê kurd de ciyekî gelek giring jî digre.

Pêwist e, ku mirov şertên Kurdistanê Îranê ya wê demê bine ber çavan. Berî avakirina Komara Kurd, dî sala 1941 ê de ordiya Sovyetê ket nav erdê Îranê. Hukumeta Îranê ket. Şahê Îranê jî seltanata xwe bû. Ordîya Îranê jî bela-wela bû. Ev rewşa ha lî ser ew gelên ku dî nav sinorên Îranê de dijîyan tesireke pozîtîv hişt. Jî wan gelan yek jê yê Azerî û yê dînan jî gelê kurd bû. Ew çax Kurdistan û Azerbeycan jî ketîbûn bî destê leşkerê Sovyet. Bî hilweşandina hukumeta Îranê ve, dî warê siyasi de lî tevayîya Îranê valayîyeke mezin pêk hatîbû û bî taybetî

lî Azerbeycanê û lî Kurdistanê ew valahi gelek mezin û fîreh bû.

Damezrandina Komela Jiyanebeyê Kurdistanê

Dî 16 ê Îlona 1942-an de Komela Jiyanebeyê (K.J.K.-JE-KAF) hat damezrandin. Komela JE-KAF, komeleke demokratik bû û jî bo ku lî ser pêwestiya bersivdan û çareditina doza neteweyê kurd avabûbû, komeleke netewî bû. Dî avakirina komela JA-KAF de rola Mir-Hac ku nûnerê Partiya Hîva Kurdistanê Îraqê bû gelek e. Dî demeke kîm de Komela JA-KAF xurt bû. Lî gelek heremên Kurdistanê şax da. Jî nav sinorên beşa Îranê derket û liqêk lî Sulêmanîyê jî hat damezrandin. Dî bernama xwe ya ku dî rojnama Niştîman de weşandîbû Kurdistanê serbixwe û yekbûyî dixwest. Jî bo Kurdistanê serbixwe û mezin dî Temuza 1944-an de lî gel nûnerên sê beşên Kurdistanê peymanîya sê sinor pêk hat. Dî civînê de jî Kurdistanê Îranê nûnerê JE-KAF Qasim Qadri, nûnerê Kurdistanê Tirkîyê Qazî mela

Wehab û nûnerê Kurdistanê Îraqê Şêx Ebdullahê Zînoyê beşdar bûn. Dî nav beşên Kurdistanê de hin alikarî û piştgirî bêtir bû.

Damezrandina Partî demokratî Kurdîstanê Îran

Berî damezrandina komela JA-KAF, heyeteke kurdan çûbû Bakuyê, danûstandin bî nûnerên Sovyet re danîbû. Heya sala 1945-an Komela JA-KAF xebatên xwe didomand. Dî dawîya sala 1945-an de jî heyeteke din disan çû Sovyetê. Piştî vegera heyetê, dî meha 10 an de pêşevanên kurd dî nav xwe de civinek pêkanî û pêwestiya avakirina partiyek ditin. Bî imza 72 kesan belavokek hat belav kirin û dî vê belavokê de damezrandina Partî Demokratî Kurdîstanî Îranê û programê wê hat elan kirin. Bernama Partiyê dî nav sinorên Îranê de parastina otonomîyê bû.

Damezrandina Komara Demokratîk a Kurdistanê

Dî 22 ê Kanûna Duyem a 1946-an de, lî meydana Çarçîra dî bin pêlên ala kurd de Qazî Mihemed bî axaftinek Komara Demokratîk a Kurdistanê (Mahabadê) elan kir. Qazî Mihemed bû serokkomarê Komara Mahabadê.

Piştî elankirina Komara demokratîk, Partî Demokratî Kurdîstan lî gor bernama xwe karûbar domand. Dî nav wê demê de, dî dibîstanan de hindekariya kurdi destpêkir. Lî gor şertên civatê qanûnên cûrbe-cûr çêbûn. Pac û nexr hatin elan kirin. Dî jiyana civatê de guhartinên nû çêbûn. Dî bî seroketîya wezîrê şerê de ordîya kurd saz bû. Himê ordîya kurd jî hêzên çekdar ên Mîstefa arzani pêk hatin. Hêdî hêdî Komar jî her alî ve rûdîşt û şax da.

Karûbarên Hindekari û perwerde

Bê guman Hukumeta Demokratîk a Kurd, dî gelek waran de xebatên pîr hêja û giranbîha pêkani. Jî Sovyetê çapxaneke girtin. Dî vê çapxanê de rojnama Kurdistan, Niş-

(Dumahîk R15')